

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיר"ק ירושלים תוכב"א

סעודה שלישית פרשת

וישלח תשט"ז

כ"ה אָמַר "עֲבַדְךָ" יַעֲקֹב

- שלשה מיני מלאכים היו עם יעקב, לזכשי כְּהֹל רֹכְבֵי סוּסִים וְיוֹשְׁבֵי קְרוֹנוֹת • יַעֲקֹב הֵלךְ לִקְרַאת עֶשָׂו בְּהַכְנָעָה גְדוּלָּה אֲף שְׁהִיָּה לוֹ כַּח גְּדוֹל נִגְדו • במדרש: רבינו הקדוש צוה לכתוב לְאַנְשֵׁינֵינוּם הַלְשׁוֹן מֵאֵת "עֲבַדְךָ" יְהוּדָה • בְּצֵאֵן וּבִקֵּר שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ בֵּהֶם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל • בְּבֵית לָבֵן לֹא שָׁרְתָה אֲצֵל יַעֲקֹב קְדוּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי אֵינָה סוֹבֵלֶת עוֹבְרֵי עֲבִירָה • אִי אֲפֻשֶׁר שִׁימַחָה שְׁבֵט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל • שִׁימַת הַהִתְקוּמָמוֹת בְּגִלּוֹת מִבֵּיא לִידֵי הַסֶּרֶת הָאֲמוּנָה • שׁוֹמֵר תּוֹרָה צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד לִנְגַד עֵינָיו תְּקוֹת "בִּיֵּאת הַמְּשִׁיחַ", בְּלֹא שׁוּם צַפִּיָּה לְגְדוּלָּה אַחֲרֵת • רַק עַל יְדֵי הַהִמָּתְנָה לְבִיֵּאת הַמְּשִׁיחַ יִכּוּלִים לְהִינָצֵל וּלְהִתְקִיֵּם בְּגִלּוֹת •

רוב דרוש זה עדיין לא נדפס בספרי רבינו

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשפ"א לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

Copyright © כל הזכויות שמורות

צו מנדב זיין לרגל א שמהא אָדער אַ יאַרצייט רופט: 1-514-585-3040 / 1-718-388-5519

*** קלפּאָר (מינוט 38) ***

לשון קדשו - קונטרס קעגן

קול אוצר יהודה ברוקלין: 718-298-4641 ארץ ישראל: 072-3333419 16→1→815	צו הערן די רעקארדינג: דרוק 1. - פאר קונטרס 173 פאר הערות דרוק 3	ארץ ישראל: 072-3275205 קאנאדא: 438-797-0770 ענגלאנד: 0330-350-3110	לשון קדשו צענטראלע נומער: 929-522-1515
---	---	--	---

• ברכת מזל טוב •

הר"ר וואלף הכהן ב"ץ הי"ו לרגל נישואי נכדתו

בת הר"ר אברהם גרינהוט הי"ו עב"ג

החתן אלחנן שלמה זלמן ב"ר יואל יוסף מנחם שרייבער הי"ו

זכות וברכת רביה"ק זי"ע יחול על ראשם, שיזכו לרוות רב נחת וקדושה מכל יוצאי חלציהם בשפע רב עד בלי די

• יהם יעלו לזכרון •

לע"נ הרב החסיד ירא שמים מריבם, מלמד תשב"ר כיובל שנים,
ומדי יום ביומו קיבץ צדקה לעניים ולצרכי שמים

מוה"ר חיים ארי' ז"ל בראווער

בן הרה"ח יחזקאל צבי ע"ה

היה אדוק ומקושר ברכיה"ק זי"ע ותרותו היה שגור בפיו,
ופקר צוהו שיעסקו בספריו הקדושים
נפטר ט"ז כסלו תשס"ה לפ"ק

האי גברא רבה, אשר זכה להרבין תורה, זכה וזכה את הרבים,
לגדור גדר ולעמוד בפריץ, להרבות קדושה וטהרה בעולם

הרה"צ ר' שאול יצחק ז"ל ראבינאוויטש

אב"ד משכנות הדועים קרית יואל

בן כ"ק אדמו"ר רבי רפאל חיים יחיאל שליט"א -
משכנות הדועים

אשר מדי שבוע בשבוע בס"ג היה דולה ומשקה מספרי רביה"ק זי"ע
נפטר ביום כ"ה כסלו א' דחנוכה תשע"ט

הרה"ח היקר פעל ועשה גדולות ונצורות ולא החזיק טיבותא
לנפשיה, זכה לקרובה יתירה מרכיה"ק זי"ע ובפרט עבור מסירת
נפשו בהקמת עיר קרית יואל

רבי שלמה יחיאל מיכל ז"ל ראזנער

ב"ר משה ז"ל

נפטר ט"ב כסלו תשע"ב לפ"ק

לעלו נשמת הרה"ח המופלג בתורה,
פיור נתן לאביונים, רחים ומוקיר רבנן

רבי שמואל ז"ל אבערלאנדער

ב"ר אליעזר ז"ל

זכה וזכה את הרבים בתעוקת דברי תורתו של מרן רביה"ק זי"ע
נפטר י"ב כסלו תשע"ה לפ"ק

הרה"ח המופלג, עסק בתורה ובמצות, בעל צדקה ומכנים אורחים,
ומקבל את כולם בסבר פנים יפות, מוקיר רבנן ופעל להחזקתם

רבי פנחס ז"ל עסמרייבער

ב"ר מאיר גדלי' ז"ל

נפטר ט"ז כסלו תשע"ו לפ"ק

הרבני החסיד הישיש, בשנות הועם שתה מכוס התרעלה
ועמד איתן באמונתו וצדקתו

רבי אברהם ז"ל קליין

ב"ר דוד הלוי ז"ל הי"ד

נפטר ט"ו ניסן א' דפסח תש"פ לפ"ק

האשה החשובה צנועה וכשירה, בת קדושים, יראת ה' אוצרה,
נפשה שפכה כמים בתפילה וְחַל מִקְבָּהּ עַל בְּנֵיהָ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים

מרת דינה רחל ע"ה ב"ר עוזר הכהן ז"ל

אשת הרה"ח ר' אליעזר אבא הערמאן ז"ל

נפטרה י"ז כסלו תשע"ו

הרה"ח ר' מרדכי משה ספרא
ב"ר יחזקאל שרגא ז"ל

נפטר ה' ניסן תש"פ

Kotsamir.com

יעלוי נשמת

הרה"ח ר' משה מנחם
ב"ר יוסף ז"ל

נפטר ערב פסח תש"פ

א

קושיות ודקדוקים בפרשת השבוע

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לִפְנֵי אֵל עֲשׂוֹ אָחִיו, אֶרְצָה שְׂעִיר שָׂדֶה אֲדוֹם. וַיֵּצֵא אֹתָם לֵאמֹר, כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנִי לַעֲשׂוֹ, כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לְבָן גִּרְתִּי וְאַחֵר עַד עֲתָה. וַיְהִי לִי שׂוֹר וַחֲמוֹר צֶאֱנָן וְעֶבֶד וּשְׁפָחָה, וְאִשְׁלֹחָה לְהַגִּיד לְאֲדֹנִי לְמִצָּא חֵן בְּעֵינֶיךָ וְגו'. וַיַּחֲזֵן אֶת הָעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ, וְאֶת הַצֶּאֱנָן וְאֶת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים, לִשְׁנֵי מַחֲנֹת. וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכְהוּ, וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה.

ב

קושיא א

יש להבין באומרו אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשאר לפליטה. וכי יעקב אבינו הפקיר מחנה אחת ח"ו מבניו השבטים הק'?

לאמר זען.

[א] [קודם] איז דאך שווער, כמָה קלמוסין נשתברו על זה, ס'איז דאך עפעס א פלא [מה שאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו], וואָס עפעס, יעקב אבינו האָט חלילה מפקיר געוועזן די העלפט? [והלא] אויף דעם וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה, זאָגט רש"י, בעל כרחו, כי אלחם עמו, איך וועל לוחם זיין.

[ואם כן] ממה נפשך, [אויב] קען ער לוחם זיין [עמו, אם כן] האָט ער זיך געדארפט שטעלן ביי די 'ערשטע' העלפט. וואָס האָט ער עפעס מפקיר געווען א 'העלפט' פונעם 'כלל ישראל'.

זיין הויז איז דאך געווען דער כלל ישראל, די י"ב שבטים, דער שורש פונעם כלל ישראל. פארוואָס האָט ער זיך עפעס געשטעלט [אויף] די 'העלפט'.

ג

והגם שהעיקר מה שחילק המחנה היה לעשות פועל דמיוני על דורות העתידים, אבל גם בשעתו היה שייך זה, והאיך הניח ספק שמא יבוא ויכה ח"ו המחנה האחת

[והגם] ס'איז טאָקע נאָר געווען א פועל דמיוני אויף 'ווייטער' [לדורות העתידים], חלילה אַז ס'פאָסירט [עפעס, אַז] מ'זאָל זיי צוטיילן, ווי דער מדרש זאָגט*. אָבער [ס'איז דאך אויך אויף] דעמאָלטס אַליין, ביי א פועל דמיוני טוט מען דאך אַזעלעכע זאכן וואָס ס'איז אויך אויף לאַוּתָה שְׁעָה, [אלא] ס'איז נאָר כעין זה [דלעתי, ולכן] איז עס א פועל דמיוני, ווי דער מדרש רעכנט אויס (בראשית רבה מ, ו) ביי אברהם אבינו.

אָבער אַז ער זאָל טאָקע מפקיר זיין די העלפט, דאָס איז דאך עפעס א פלא פון אַן ענין.

* בבראשית רבה (עו, ג): וַיַּחֲזֵן אֶת הָעֵם. לימדך תורה דרך ארץ, שלא יהא אדם נותן כל ממונו בזוית אחד. ממי אתה למד, מיעקב, שנאמר וַיַּחֲזֵן אֶת הָעֵם וְגו', וכן הוא אומר (מלכים א' יח, ד) וַיַּחֲבִיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמַעְרָה. וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכְהוּ, אלו אחינו שבררם, וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה, אלו אחינו שבגלות.

ד

קושיא ב

ועוד קשה בזה, דהלא יעקב עצמו 'והוא' עבר לפניהם, כדי ללחום עם עשו, והאיך היה ספק שמה יכה מחנה אחת. ובאם היה חושש שעשו ינצחנו ח"ו, אם כן במה היה בטוח שיהיה המחנה הנשאר לפליטה?

(ב) דערנאך צריך ביאור וואס איז דער פֿשט באומרו אס יבוא אל המחנה האחת והקהל. [דהנה] לכאורה לפי פשוטן של דברים [משמע הכוונה, אז] ער האָט צוטיילט אין צווייען, [ווייל טאָמער] אז חלילה המחנה האחת והקהל, וועט 'ער' גיין לוחם זיין. [נאמנ] קשה דהלא נמצא וועט 'ער' דאך זיין דארטן. [וכן] לויט ווי מ'זעט [ווייטער] אין פסוק (ג, ויִשָּׁם אֶת הַשָּׁפְחוֹת וְאֶת יִלְדֵיהֶן רֹאשָׁנָה וְאֶת לֵאָה וילְדֵיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרָנִים, 'והוא' עבר לפניהם, 'ער' איז געגאנגען דער ערשטער. [וּשם בפסוק] וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם זָאָגְט דָאָךְ רש"י - דער מדרש זאָגט עס אויך דאָרט², - אז ער האָט געזאָגט, חלילה אז ער וויל עפעס טון, זאָל ער אין 'אים' באַגעגענען, זאָל ער דאָס ערשטע אין 'אים' באַגעגענען.

ה

האָט ער דאָך 'זיך' געשטעלט פארן ערשטן לוחם. נו וויאזוי קען דאָס זיין אז חלילה ס'וועט זיין המחנה האחת [והקהל], האָט ער דאָך 'אים' קודם געמוזט דורכגיין, קודם קומט 'ער' דאָך. נו וואָס זאָגט ער [אז] הערשט ביי די 'צווייטע' מחנה וועט ער לוחם זיין, איז ער דען געווען ביי די צווייטע, ער איז דאָך נאָך געווען 'פאר' דער ערשטער מחנה. איז דאָך ממה נפשך [קשה, דהלא לפי זה] וועט 'ער' דאָך לוחם זיין, [און אויב] וועט ער קענען [מנצח זיין], וועט ער דאָך מציל זיין ביי די ערשטע אויך. און חלילה אז נישט, [אם כן ח"ו] וועט ער שוין האָבן 'אים' חלילה, 'אים' בייגעקומען, און די ערשטע מחנה אויך בייגעקומען, די מחנה נאָך אים, [וואס כן] ווען ער קומט צו די צווייטע [מחנה] וויאזוי איז ער געזיכערט [אז] וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה, וויאזוי איז ער דאָס מיט 'דעם' געזיכערט, [אויב] אז 'ער' איז פאָראויס.

ו

קושיא ג

להלן בפרשה מצינו שהיה נחלק לשלש כתות, כדכתיב ויִשָּׁם אֶת הַשָּׁפְחוֹת וְאֶת יִלְדֵיהֶן רֹאשָׁנָה, וְאֶת לֵאָה וילְדֵיהָ אַחֲרָנִים, וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרָנִים. ואם כן צ"ב מה שנאמר כאן וַיַּחַץ אֶת הָעָם וְגו' לשני מחנות, על איזה שתי מחנות הכוונה

(ג) דערנאך ברויך מען פארשטיין, דער פסוק רעכנט אויס, קודם [ויִשָּׁם אֶת הַשָּׁפְחוֹת וילְדֵיהֶן, נאָכדעם לֵאָה וילְדֵיהָ, און רָחֵל, זעט אויס [אז] ס'איז געוועזן 'דריי' כיתות, דריי מחנות זענען זיי געוועזן. קודם די שָׁפְחוֹת וילְדֵיהֶן, און לֵאָה וילְדֵיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף, און אונטער דעם איז געווען אַחֲרָנִים, רָחֵל ויוֹסֵף ווידער אַחֲרָנִים. נו וועלעכע זענען דאָס די צוויי [מחנות שהוזכר בתחלת הפרשה, וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְגו' 'לשני מחנות']?

² ב"ר ש"י (ג, א): עבר לפניהם. אמר אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחילה.

³ בבראשית רבה (עח, ח): ר' לוי אמר, והוא עבר לפניהם, אמר יעקב, טב דיגע ביי ולא בהון.

ממה נפשך, [אויב] רעכן איך די וואָס זענען געווען עקסטער, די וואָס ער האָט געשטעלט אַלץ אחרונים, איז דאָך עס דריי. און [אויב] רעכן איך נישט, נו וועלעכע זענען דאָס די צוויי.

קאָן מען דען איינעם [פון די דריי] צוטיילן אויף די העלפט, [ס'זאל זיין איין העלפט במחנה ראשונה, און] דאָס אַנדערע האַלבע פון די [זאָל זיין] האַלב אַהין [במחנה שנייה]. דאָס קען דאָך נישט זיין, ס'איז נישט מעגליך [לפרש כן, שהרי] זיי זענען דאָך נישט געוועזן [אַזוי איינגעטיילט צום סוף], זיי זענען דאָך געווען [נחלק לשלשה], אין איין כת איז געווען לֵאָה וִילְדִיָּה, און רַחֵל מיט יוֹסֵף, [און השפחות וילדיהן. ואם כן] וואו זענען דאָ די צוויי מחנות.

ממה נפשך, אָדער דריי, אָדער ס'איז אַלעס איינס געווען [שנחשבו כולם כמחנה אחת. אָבער] וואו געפינט מען דאָס צוויי.

ח

קושיא ד

להבין הלשון שמחה "וְהָיָה" הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לַפְּלִיטָה, דאס ח"ו יכה מחנה האחת, אס כן לשמחה מה זו עושה (דערנאָך וואָס איז דער [לשון] "וְהָיָה" הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לַפְּלִיטָה, [והלא הכלל הוא] אין "וְהָיָה" אלא לשון שְׂמִיחָה, [און] חלילה אָם יבוא [עֲשׂוֹן] אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכּוּהוּ "וְהָיָה" הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר, [אס כן] לְשִׂמְחָה מֵה זֶה עוֹשֶׂה (קהלת ב, ב), "וְהָיָה" הַמַּחֲנֶה, אַז ס'איז חלילה אַז מ'נעמט צי א האַלבע מחנה, האַלב, העלפט פונעם כלל ישראל, [והוא אומר] "וְהָיָה" הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לַפְּלִיטָה, וואָס איז דער "וְהָיָה".

ט

קושיא ה

להבין לשון הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר, דמורה שלא היו חשובים כמחנה הראשונה, כי לשון שְׂמִיחָה מורה על פחות מחציו. וקשה דהלא לבסוף רואין שהציגם בדרך "אחרון אחרון חביב", ואם כן שפיר היה המחנה האחרונה יותר חשוב (און וואָס איז דער הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר". דער כלל איז דאָך, שטייט דאָך, אַז דעס וואָס ס'איז 'נֶשְׂאָר', זאָגט דאָך דער טורי זהב" אַז דעס איז ווייניגער, [דכשנכתב לשון] נשתייר איז עס פחות מחציו.

י

נאָר ס'שטייט, אַז ס'איז געווען [די ערשטע העלפט חשובים 'באיכות'], ווען יענעס איז [חֲשׂוֹבָעֵר], די זענען חֲשׂוֹבָעֵר די 'ערשטע', הייסט אויך 'יענעס' [די צווייטע העלפט] לשון 'נשאר', [אף שהם שוים 'במנין'].

[ורו] ס'שטייט (שמיני י, יב וטז) אָלְעָזָר וְאַיִתָּמָר בְּנֵי אֶהֱרָן "הַנּוֹתָרִים", ביי [מיתת] נדב ואביהוא, [דלכאורה קשה למה קראם הַנּוֹתָרִים הלא היו שוים במנין שהיו שְׁנַיִם. ומתרצים לפי שנדב ואביהוא היו גדולים 'במעלה' מאלעזר ואיתמר].¹

¹ בפסיקתא רבתי (פ"ה): אמר רבי שמואל בן נחמן, בכל מקום שכתב וְהָיָה, אין שמחה כיוצא בה. וכל מקום שכתב וְהָיָה, אין שמחה כיוצא בה.

² בשלחן ערוך (יו"ד מג, ב): הטחול [=מילין] וכו', אס ניקב נקב שאינו מפולש [מקצה אל הקצה], אס נשאר תחתיו כעובי דינר זהב, מותר וכו'. (ושם, ד) עובי דינר זהב לא ידענו שיעורו, ומכל מקום נראה שהוא פחות מחציו עביו. ועל זה כתב בטורי זהב (שם, ז) הטעם, דבגמרא (חולין נה:) אמרו על זה 'אי אשתייר' כעובי דינר, וכל 'שיויר' הוא פחות מחציו.

יא

און דאָ איז דאָך געווען פאַרקערט. [שהרי] ער האָט דאָך געשטעלט קודם די שפּחות וַיִּלְדִּיהָ, און די [האחרונים] איז דאָך אַלץ געווען אחרון אחרון חביב. אזוי זאָגט דאָך רש"י [בפסוק] וְאֵת רַחֵל וְיוֹסֵף אַחֲרָנִים, און לֵאָה וַיִּלְדִּיהָ אַחֲרָנִים, אחרון חביב. איז דאָך די אַנדערע מַחֲנֶה געווען מער חָבִיב, [ואם כן] וואָס רופט ער אָן יענע [בלשון] "הַנְּשָׂאָר".

יב

קושיא ו

וכן יוקשה בלשון המַחֲנֶה "האחת", דמורה על חשיבות, כמו שדרשו בפסוק אֵת הַכֶּבֶשׂ "האחד", דפירושו המיוחד שבעדרו [ונכמו כן יוקשה] וואָס איז דער [לשון] הַמַּחֲנֶה "האחת".
[דהנה] די גמרא זאָגט דאָך [מגילה כח.] [בפסוק] אֵת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר [תצוה כט, לט],
אם נאמר 'כֶּבֶשׂ' למה נאמר 'אֶחָד', זאָגט ער "אֶחָד" [מיינט] המיוחד שבעדרו.
"הָאֶחָד", דער לשון פון אַן "אֶחָד" ווייזט [שמיוחד בחשיבות].
ווען ס'שטייט [רק] הַמַּחֲנֶה, קאָן מען נאָך זאָגן [שלא היה זה המחנה היותר חביב, אם היה אומר] אַם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה וְהִכּוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנְּשָׂאָר, [אבל כשאומר] הַמַּחֲנֶה "האחת", מוז דאָך אויך מיינען "המיוחד", אַז 'די' זענען חֲשׂוֹבִיעֵר.
[ועל זה קשה גם כן כנזכר, דהלא לבסוף מצינו] ס'איז דאָך פאַרקערט געוועזן, די אַנדערער [מחנה] איז אחרון אחרון חביב.

יג

קושיא ו

בלשון הפסוק וַיִּחַן "את" הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, "וְאֵת" הַצֹּאן הַבֶּקֶר וגו', יש להבין מה בא 'לרבות' באלו הג' אֶתִּין נאָר לאָמיר זען.
ז) לכאורה איז דאָך דאָ [נאָך] אַ קשיא. דער כלל איז דאָך "את" לרבות, יעדע אֶתִּין זענען ריבויים. [און] דאָ שטייט דריי מאָל "את", דריי אֶתִּין, וַיִּחַן "את" הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, "וְאֵת" הַצֹּאן, הַבֶּקֶר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת, דריי מאָל "וְאֵת". [ואם כן יש להבין] 'וועם' איז ער דאָ מַרְבֶּה.
[והלא] 'מער' האָט ער דאָך נישט געהאט, [נדכר חשב] הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, די וואָס זענען מיט אים געוועזן, און די צאן וְהַבֶּקֶר, וואָס 'נאָך' [איז ער מרבה], - און די גְּמָלִים, - ווער זענען די "וְאֵת", וואָס איז ער דאָ מַרְבֶּה מיט די דריי אֶתִּין.

יד

קושיא ח

[להלן כתיב (לב, יז-יח) וַיִּתֵּן בִּיד עֶבְדִּיו עֶדְר לְבָדוּ], ער האָט געמאַכט עֶדְר עֶדְר, [ויאמר] אַל עֶבְדִּי עֶבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ תְּשִׁימוּ [בין עֶדְר ובין עֶדְר].

¹ כן כתב בפנים יפות (שמיני י, יב): לפי מה שכתב הטורי זהב ביורה דעה סימן מ"ג דלא שייך 'נותר' אלא במיעוט, היינו משום דנרב ואביהוא היו גדולים מאלעזר ואיתמר, כמו שאמר משה (רש"י שמיני י, ג) הם גדולים יותר ממני וממך, וכל שכן מאלעזר ואיתמר.

² ביאור הלשון 'אויך' מיינען: דכמו שהקשינו על לשון הַמַּחֲנֶה הַנְּשָׂאָר מורה שהמחנה השניה הוא פחות במעלה. כמו כן יוקשה בלשון הַמַּחֲנֶה "האחת" מורה שהמחנה הראשונה הוא יותר במעלה.

³ בבראשית רבה (א, יד): אֵכִין וְרִקִּין מיעוטין, אֶתִּין וגמין רבויין. - ובגמרא פסחים (כב:): תניא, שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אֶתִּים שבתורה [מה בא לרבות] וכו'.

וַיֵּצֵא אֶת הָרָאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגַּשְׁךָ עֲשׂוֹ אַחִי וּשְׂאֵלְךָ [לֵאמֹר] לְמִי אַתָּה [וְאָנָּה תִּלְךָ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ]. וְאַמְרֶתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב [מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה לֵאדְנִי לַעֲשׂוֹ וְהִנֵּה גַם הִוא אַחֲרֵינוּ].
וַיֵּצֵא גַם אֶת הַשְּׂנִי גַם אֶת הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת כָּל הַהִלְכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים [לֵאמֹר, כִּדְבָר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל עֲשׂוֹ בְּמִצְאָכֶם אֲתָן].

טו

למה פורט בנפרד גם את השני, גם את השלישי, ולא כוללם בתוך הלשון שמסיים גם את 'כל ההלכים' אחרי העדרים

(ח) מילא אז ער זאגט שוין "גם את כל ההלכים", [אם כן] איז דאך געווען 'נאך' [ההלכים] אויסער די דריי, [און] דאס איז ער מרבה מיט כל ההלכים.
[ואם כן קשה] וואס דארף ער רעכענען עקסטער "השני, והשלישי", [והלא היה סגי שיאמר] וַיֵּצֵא אֶת הָרָאשׁוֹן, און גם את כל ההלכים 'אחרינו', [שהרי] די אלע זענען דאך געגאנגען נאך אים, נאך דעם ערשטן. ס'איז דאך איבעריג, [וואס] רעכנט ער עקסטער השני, און שלישי, - קיין איבעריגע זאכן שטייט דאך נישט אין פסוק, - און דערנאך [רעכנט ער] גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר.

טז

קושיא ט

להבין אומרו קמנתי מפל "החסדים" וגו' כי במקלי עברתי וגו' ועתה הייתי "לשני מחנות", דמשמע שזהו מכלל החסדים, מה שנעשה עתה לשני מחנות. וקשה דהלא מה שחילק את העם לשני מחנות, זה היה עבור הצרות שאירעו לו עם עשו, ולא מחמת החסדים שנעשו לו

לאמר זען.

(ט) די 'צוויי מחנות' האט ער דאך געמאכט פאר פחד, [כדכתיב] וַיִּירָא יַעֲקֹב [מֵאֵד] וַיֵּצֵר לוֹ, ס'האט אים זייער וויי געטון, וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, איבערדעם האט ער געמאכט צוויי מחנות.

[אמנם] פריער, 'פאר' דער צרה, פאר דער צרה וואס ער האט דא מורא געהאט פאר עשו, האט ער דאך נישט געמאכט קיין שני מחנות, איז נישט געווען נאך דער וַיַּחַץ, איז ער דאך געווען אלעס אין איין מחנה.

[ולפי זה קשה] נו 'וועם' האט ער דא גערעכנט [באומרו] קִטְנֹתִי מִכָּל הַחֲסִדִּים וּמִכָּל הָאָמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵת עַבְדְּךָ כִּי בְּמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הִיִּיתִי "לְשֹׁנֵי מִחְנוֹת", [דמשמע כן] דאס זענען די חסדים די גרויסע, און די הבטחות וואס ער האט אים צוגעזאגט, [שזאת נתקיים] מיט דעם וואס ער איז געווען צוויי מחנות, [אז] 'היצט' איז שוין צוויי מחנות.

[ולכאורה קשה דהלא מה שנעשה עתה שתי מחנות] דאס איז דאך נישט געוועזן קיין 'חסד', אדרבה דאס איז דאך געווען פאר 'צרות'. דער חסד איז געווען אז ער איז געווען א גרויסע מחנה, 'איידער' ער איז געווען צוויי מחנות, איז ער געוועזן אז ער איז אזוי נתרבה געווארן.

דאס איז טאקע א גרויסער חסד, [אמנם אם כן] העט ער גיווען געדארפט צו זאגן 'דעם' חסד, [והיה לו לומר] כִּי בְּמַקְלִי [עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן] אֵיךְ בֵּין גֵּעוּוֹעַן אֵלֵינוּ, וְעַתָּה הִיִּיתִי "לְמִחְנֶה גְדוֹלָה".

אָבער די צוויי מַחֲנוֹת, דאָס איז דאָך שוין געווען פאַר 'צָרוֹת', [ואם כן] קער דאָך
דאָס נישט צו דעם קְטָנִי מַכֵּל [הַחֲסִידִים], ליגט דאָך דאָס נישט אין די חֲסִידִים וואָס ער
רעכנט אויס, דעם וואָס ער איז געוואָרן 'צוויי' מַחֲנוֹת.

יז הקדמה לישוב הקושיות

בהצעת עוד קושיות ודקדוקים

נאָר אָבער, דאָס ענין דערפון.

דאָס ענין דערפון וואָס איך מיינ אין דעם ענין, אין דעם גאַנצן ענין פון וַיַּחַץ.
חס ושלום, יעקב אבינו האָט נישט מַפְקִיר געוועזן איין נָפֶשׁ פון די הייליגע
שבטים.

יח

הקדמה לקושיא י - [ולישוב קושיא נ]

במדרש: וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", עַל שֵׁם שְׁהוּי שֵׁם "שְׁתֵּי מַחֲנוֹת" שֶׁל מַלְאָכִים,
דהיינו כפלים כמספר המחנה מלאכים שבמעמד הר סיני, והם ארבעה רבוא מלאכים

דער מדרש זאגט^ט:

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, מֵה כְּתִיב לַמַּעֲלָה, וַיַּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹקִים וַיֹּאמְרוּ יַעֲקֹב
כָּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֵיִם, כִּמְה הָיוּ [בתוך] מַחֲנֵה
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵי אַלְפִים רַבְּבוֹת מַלְאָכֵי הַשֵּׁרֶת, שְׁנֵי אַמֵּר [תהלים סח, יח] רַבֵּב
אֱלֹקִים רַבְתִּים אֲלֵפֵי שְׁנָאן ה' כֶּם סִינִי בְּקֶדֶשׁ, ווען הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא איז געקומען צו
מִתֵּן תּוֹרָה, איז ער געקומען מיט שְׁנֵי אַלְפִים רַבְּבוֹת מַלְאָכֵי הַשֵּׁרֶת.

און יעקב אבינו האָט געהאַט ארבעה אלפים רבבות, איבערדעם איז דאָס געווען
וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", ער האָט געהאַט "שְׁתֵּי מַחֲנוֹת", ס'איז געווען
טאַפֿלט וויפיל ס'איז געווען ביים מעמד [הנבחר, טאַפֿלט] וויפיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא איז
געקומען ביים מעמד פון הר סיני, ער האָט געטראָפֿן "שְׁתֵּי" מַחֲנוֹת.

יט

ואותן מלאכים, מהם היו לובשי ברזל, ומהם רוכבי סוסים, ומהם יושבי קרונות.

ועליהם נאמר וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, כי אותם שלח יעקב אל עֵשָׂו אחיו

[וממשיך המדרש]: און די מַלְאָכִים זענען געווען, מהם איז געוועזן [לבושים] בְּבִרְזֵל,
ומהם רוכְבֵי סוּסִים, ומהם יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, מיט עפעס 'וועגן', מיט 'עגלות', ומהם שלח
לַעֲשׂוֹ.

^ט בבבאשית רבה (עה, י'): וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. בוא וראה מה כתיב למעלה מן הענין (ויצא לב, ג), וַיֹּאמְרוּ יַעֲקֹב
כָּאֲשֶׁר רָאָם [מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה], כִּמְה הָיָה מַחֲנֵה אֱלֹקִים, שְׁנֵי אַלְפִים רַבְּבוֹת מַלְאָכֵי הַשֵּׁרֶת שְׁנֵי אַמֵּר (תהלים סח, יח)
רַבֵּב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֲלֵפֵי שְׁנָאן ה' כֶּם סִינִי בְּקֶדֶשׁ. וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", שְׁתֵּי מַחֲנוֹת, לִמָּה, מִלְּמַד
שְׁנֵי לִי עַקֵּב אַרְבַּעַת אַלְפִים רַבְּבוֹת מַלְאָכֵי הַשֵּׁרֶת, וְנִדְמוּ לַחֲיִילוֹת שֶׁל מֶלֶךְ, מִהֵן לִזְבֹּשֵׁי בְּרִזָּל, וּמִהֵן רִזְבֵי
סוּסִים, וּמִהֵן יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. פֶּגַע [עֲשׂוֹן] בְּלִזְבֹּשֵׁי בְּרִזָּל אָמַר לָהֶם מִשָּׁל מִי אַתֶּם, אָמְרוּ לוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, פֶּגַע בְּרוֹזְבֵי
סוּסִים אָמַר לָהֶם מִשָּׁל מִי אַתֶּם, אָמְרוּ לוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, פֶּגַע בְּיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת אָמַר לָהֶם מִשָּׁל מִי אַתֶּם, אָמְרוּ לוֹ שֶׁל
יַעֲקֹב, שְׁנֵי אַמֵּר (לג, ח) מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֵה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי [וַעֲיִין בבבאשית רבה (עה, יא), וְלִהְיוֹן בַּהֲעֵרָה לִט].

^י כדמפרש במתנות כהונה שם: יושבי קרנות. עגלות חשובות, כדמרינן בפרק עשרה יוחסין (קידושין עו:)
ויושבי בקרנות של זהב ומהלכין בראשי גייסות. - [והוא מלשון 'קרון' וספינה (ברכות ל. ועוד)].

הָאָט ער [עֶשֶׂן] באַגעגנט די יוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת וְסוֹסִים, און די בְּרִזֵּל, [אמר להם מִשָּׁל מי אתם, אמרו לו מִשָּׁל יַעֲקֹב, שנאמר] [לג, ח] מִי לָךְ כָּל הַמְּחִנָּה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי. הָאָט ער געענטפערט [לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי] (שם), דאָס איז אַלעס 'לְכָבוֹד דִּיר'.
די אַלע [כתות מלאכים] זענען געשטאַנען גרייט לוחם צו זיין פאַר יעקב אבינו, די אַלע מְחִנּוֹת. אַזוי שטייט דאָךְ דאָ אין מדרש.
אַזוי שטייט אין מדרש.
איבערדעם, דאָס איז דער וישלח יַעֲקֹב 'מְלָאכִים'.

כ

והוא פלא מה שחושב אלו ג' מיני כתות מלאכים. ובנור הקודש מבאר דהכוונה שהיו מלאכים של גבורה ומלחמה, וגם מלאכים של שלום. ועכ"פ צריך לומר דהיו שם ג' בחינות באלו המלאכים

לכאורה דאָס ענין איז דאָךְ עפעס אַ פֿלא, וואָס עפעס הָאָט ער געדאַרפט קומען מיט די רוכְבֵי סוֹסִים, רעכנט ער אויס דריי ערליי, פאַרשידענע [בחינות של] מלאכי השרת. ס'איז אַדאָי [רומז אויף] אַ בחינה, דאָס פאַרשטיי מיר דאָךְ נישט.

כא

דער נזר הקודש וויל זאָגן פֿשְׁטִים^א, [אז] 'די' זענען געווען, אַ טייל זענען געווען [מבחינת] גבורה, אויף מלחמה. און טייל זענען געוועזן אויף לשלום, די וואָס זענען געווען די יוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת.

כב

אַבער על כל פנים ס'איז דאָךְ בחינות [שונות של מלאכים], דאָס פאַרשטיי מיר דאָךְ אונז נישט, בחינות פון 'מלאכים', מלאכי השרת.
אַבער [על כל פנים] רעכנט ער עפעס אויס [אין מדרש] דריי ערליי מלאכי השרת איז געוועזן צווישן זיי, צווישן די ארבעה אלפים רבבות, אין די צוויי מְחִנּוֹת [שהזכירה התורה בלשון "מחנים"].

כג

קושיא י

ולפי זה יש להבין מה שנאמר וַיִּירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ, דמאחר שהיו עמו כל כך רבבות מלאכים הלוחמים עבורו, למה נתיירא עוד מן עֶשָׂו

(י) אַבער על כל פנים לאָמיר זען, מ'זאָל מיר פאַרשטיין נאָךְ דאָס ענין, וואָס עפעס איז ער געוועזן [נתיירא יעקב].

^א בנור הקודש (ב"ר עה, י): במה שאמר שנדמו לו לובשי ברזל ורוכבי סוסים ויושבי קרנות, יש לדקדק, דבשלמא רוכבי סוסים ולובשי ברזל ניחא, שנדמו לו כך לבהלו ולהפחידו, כי כן דרך אנשי 'מלחמה'. אבל יושבי קרנות למה לי, שהרי אין דרך יושבי קרנות לצאת להלחם, ואינם יוצאים אלא 'לכבוד ולשלום'.
ויש לומר על פי מה שכתבתי (ב"ר עד, יז) בשם הוזהר שהיו שני מחנות מלאכים, מחנה אחת כת מלאכי הדין והגבורה, ומחנה אחת כת מלאכי חסד ושלום, ועל זה אמר שם [במדרש] שְׂמָאֵל וּמָאֵל הלכו פְּרוֹתִין לפניו אל עֶשָׂו, והיינו להורות כי יעקב התקין עצמו לב' דברים, למלחמה ולשלום. וממילא מהאי טעמא הוצרכו לבא ב' מחנות, אחת למלחמה ואחת לשלום, ולכך אמר שנדמו מחנה אחת כלובשי ברזל ורוכבי סוסים שהוא כדרך אנשי המלחמה, ומחנה אחת כיושבי קרנות שאין דרכם לצאת במלחמה, אלא לכבוד ולשלום, כדרך האוהבים כורתי ברית הרגילים לצאת אלו כנגד אלו בקרנות של כבוד להקבלת פנים, להראות סימן חיבה ואהבה וכו'.

[והלוא] מיט אַזאַ מחנה [של רבבות מלאכים], נו וואָס האָט ער נאָך מורא געהאַט, איז ער דאָך געווען אַסאָך אַ גרעסערע און שטאַרקערע מַחְנֶה פֿון עֶשְׂרֹן. [שהרי] ס'איז געווען 'מלאכים', און נאָך 'אזויפיל' במספר. [נעשׂו] ער האָט נאָר געהאַט אינגאַנצן 'אַרְבַּע מאֹת' 'אַיש' (לב, ז).

איז דאָך די קשיא, וואָס איז געווען דער פֿחד אַזוי גרויס, וואָס האָט ער אַזוי מורא געהאַט.

כד

קושיא יא

במדרש: וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמֹר, זה משיח בן יוסף, ומשיח בן דוד

דער מדרש זאגט²¹, וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמֹר, שׁוֹר זה יוסף, משיח בן יוסף, וַחֲמֹר זה משיח בן דוד, [שנאמר בן] (זכרי' ט, ט) עֲנִי וְרִכָּב עַל הַחֲמֹר, צאן וְעָבַד וְשָׁפְחָה, אלו ישראל.

כה

ויש להבין למה שלח לעשו מענין משיח. והלא שלח לו עתה דברי 'הכנעה' ומציאות חן, והאיך ימצא עי"ז חן בעיניו. ואם כדברי המפרשים דהוא בכדי לייראו, קשה דעדיין היה רחוק אז מומן ביאת המשיח, ולמה יתיירא עֶשְׂו מזה

יא) לכאורה וואָס האָט ער עפעס דאָ באַפּוּילן [להגיד לַעֲשׂו אַז] ער האָט דעם מלך המשיח, וואָס האָט ער דאָ געוואָלט מיט דעם, [והלוא] ער האָט זיך דאָך געוואָלט דאָ מכניע זיין פאַר אים, [והוא אומר לו אודות] דער מלך המשיח.

אַזוי זאָגן דאָך אַלע מפרשים²², ער האָט אים געוויזן [גודל כוחו בזה, כדי] ער זאָל זיך דערשרעקן, [ולהגיד כי] ער האָט נישט קיין מורא, [שהרי יש אתו] דער מלך המשיח. [אָבער] לכאורה ממה נפשך, אַז ער האָט אים באַפּוּילן [אַז] ער האָט זיך געוואָלט 'מכניע' זיין, האָט ער דאָך 'דאָס' נישט געדאַרפט זאָגן.

און דערנאָכדעם, [אם היה זה כדי לייראו, אם כן קשה] וואָס האָט ער [עשׂו] עפעס מורא געהאַט [ממה שהזכיר לו ענין מלך המשיח, והלא] דער מלך המשיח איז דאָך נאָך 'היינט' אויך נישט געקומען, איבערהויפט נאָך 'דעמאָלטס'.

ווידעראום אויף 'לעתיד', וואָס האָט ער אים דערשראַקן. ער האָט דאָך מורא געהאַט אויף 'דעמאָלטס'. וואָר קומט עפעס [ענין משיח לכאן].

²¹ בבראשית רבה (עה, ו): וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמֹר וכו'. רבנן אמרי שׁוֹר זה משוח מלחמה [ויש נוסחאות: זה משיח בן יוסף], שנאמר (ברכה לג, יז) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. חֲמֹר, זה מלך המשיח, שנאמר עֲנִי וְרִכָּב עַל חֲמֹר וגו'. צאן אלו ישראל, שנאמר (יחזקאל לד, לא) וְאַתָּן צֹאנִי צֹאן מְרֻעִיתִי. וְעַבַד וְשָׁפְחָה, הִנֵּה כְעֵינִי עֲבָדִים אֶל יָד אֲדוֹנֵיהֶם וגו', חֲנָנִי ה' חֲנָנִי כִי רַב שְׂבָעֲנִי בָּזוּ (תהלים קכג, ב-ג).

[וכנסו] "זה משיח בן יוסף", כן מובא בכמה ספרים, וכלשונו זה כתב גם בעץ הדעת טוב (למחרת"ו, בפרשתו), ובישמוח משה (ד"ה ואחר עד עתה). ועיין עוד בנור הקודש שמפרש גם הנוסח "זה משוח מלחמה" על דרך זה, שכתב שם ו"ל: כלומר משוח מלחמה דלעתיד, שהוא מבני יוסף וכו', והטעם לפי שהוא שטנו של אותו האיש כדלעיל (עה, ו), ומכל מקום הוא אינו אלא 'קֶשֶׁר צָבָא', אבל עיקר הנצחון נקרא על שם 'המלך', מלך המשיח, שבוכותו תהיה נצחון המלחמה לעתיד, ועל זה אמר "חֲמֹר זה מלך המשיח".

ובתנחומא (סימן א): וַיְהִי לִי שׁוֹר, אין לי לירא ממך, שהרי נולד יוסף שנקרא שור וכו'. וחמור, זה משיח בן דוד וכו'. צאן אלו זכותן של שבטים שנקראו בניהם צאן וכו'.

²² עיין ביפה תואר ונור הקודש (עה, ו) שפירשו כן בדברי המדרש רבה. [ובתנחומא (הנ"ל) מוכח כן בלשון המדרש עצמו, שאמר לו 'אין לי לירא ממך'].

כו

קושיא יב

לפי דרשת המדרש, השור וחמור רומז על משיח, יש להבין לשון "ויהי" לי שור וחמור, שהוא לשון עבר (יב) און וואָס איז דער "ויהי" לי, ער האָט דאָך עס נאָכנישט געהאַט [דעמאָלטס, הענינים דלעתיד].

כז

ער דער נזר הקודש נייט זיך" [בדוחק, לבאר לשון] "ויהי", [דמצינו] אין פסוק שטייט (בשלח טו, ב) עֲזִי וְזִמְרָת קָה "ויהי" לי לישועה, ביי עֲזִי וְזִמְרָת קָה מיינט דאָך עס [לשון "ויהי"], טייטשט עס "היה" לי לישועה^{טו}, און ס'שטייט "ויהי", [כן] ויהי איז א זאך וואָס ס'איז [גם] הנה, וואָס ס'איז געווען, און ס'איז, און ס'וועט זיין, [ועל דרך יש לומר כאן בכוונת הפסוק] "ויהי" לי שור וחמור, [דהוא לשעה ולדורות].
אזוי זאָגט ער אויפן לשון "ויהי" לי שור וחמור. [אבל הוא דחוק, ועדיין צריך ביאור].

כח

קושיא יג - מתוך הדרוש

(יג) [בפסוק וישלח יעקב מלאכים "לפניו" אל עֲשׂו אָחיו, כבר העירו המפרשים בתיבת "לפניו" דהוא מיותר, ויספיק לומר וישלח יעקב מלאכים אל עֲשׂו אָחיו]^{טז}.
(התירוץ בדברי רבינו, באות עד)

כט

קושיא יד - מתוך הדרוש

למה אמר לו עם לָבָן גִּרְתִּי ותר"ג מצות שמרתי, וכי מה איכפת לו לעשו בזה
(יד) [בפסוק בה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גִּרְתִּי וְאַחֲרָי עָתָה. פירש רש"י, עִם לָבָן גִּרְתִּי, לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר וכו']. דבר אחר, גִּרְתִּי בגימטריא תרי"ג, כלומר עִם לָבָן הרשע גִּרְתִּי, ותר"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים.
וקשה לכאורה למה שלח זאת להגיד לעֲשׂו, ומה נפקא מינה לעֲשׂו במה ששמר יעקב תרי"ג מצות, וכי אוהב מצות היה עֲשׂו. והאיד יתקשר זה עם מה שסיים וְאַשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאָדָנִי לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֶיךָ, וכי בשביל זה ימצא יעקב חן בעיניו].
(הקושיא בדברי רבינו, באות קיא)

קושיא טו - מתוך הדרוש

למה אמר לו עם לָבָן גִּרְתִּי ותר"ג מצות שמרתי, וכי מה איכפת לו לעשו בזה
(יד) [בפסוק ויִירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ, פירש רש"י, ויִירָא שְׂמָא יְהִרְגֵנּוּ, וַיֵּצֵר לוֹ שְׂמָא יִהְיוּ אַתְּ אַחֲרִים. ויש להבין מדוע היצר לו בזה שְׂמָא יִהְיוּ אַחֲרִים ממתנה עֲשׂו, והלא אמרו חכ"ל (מנהדרין עב) הֵבֵא לְהוֹרֵגְךָ הַשֶּׁכֶם לְהוֹרֵגְךָ, וכתוב (משלי יא, י) בְּאֵבֶר רָשָׁעִים רָגָה].
(התירוץ בדברי רבינו, באות פג-פה)

^ט בנזר הקודש (כ"ד עה, ז): ויהי לי שור וחמור, רומז לשעה ולדורות, דמהאי טעמא לא קאמר "יש" לי שור וחמור, אלא "ויהי" לי, לשעה ולדורות. כעין מה שכתבתי לקמן (שמו"ד כג), כתיב (שמות טו, ב) "ויהי" לי לישועה, "יהי" אין כתיב כאן אלא "ויהי" לי לישועה, "יהי" לי לישועה, "יהי" לי לישועה. וכי האי גונא נמי יש לומר הכא וכדפרישית.

^{טו} כמבואר ברש"י (בשלח סס): וזהו השבח, עֲזִי וְזִמְרָת קָה הוא 'היה' לי לישועה וכו', עוזו ונקמתו של אלקינו היה לנו לישועה. ואל תתמה על לשון "ויהי", שלא נאמר "היה", שיש לנו כמה מקראות מדברים בלשון זה. וזה דוגמתו, אַתְּ קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לְהִיכָל וְלְדָבִיר "ויעש" צִלְעוֹת סָבִיב (מלכים א' ו, ה), היה לו לומר "עשה" צלעות סביב, וכן בדברי הימים (ב' י, יז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּצִירֵי יְהוּדָה "וַיִּמְלֵךְ" צִלְיָהם וְחִכְבָּעִם, היה לו לומר "מלך" עליהם ורחבעם, מְבַלְתִּי וְכָלֵת ה' וגו' "וַיִּשְׁחָטֵם", היה לו לומר "שִׁחָטֵם" (שלח יד, טז), וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מִשָּׁה וְגו' "וַיִּמָּתוּ" (שם, לו-לז), "מתו" היה לו לומר, וְאֲשֶׁר לא שָׁם לְבוֹ אֶל דָּבָר ה' "וַיַּעֲזֹב" (ווארא ט, כא), היה לו לומר "עזב".

^{טז} מלשון הדברי יואל עמוד קכו ועמוד קנז.

ישוב הקושיות

הקדמה לישוב קושיא ז, וקושיא א-ב

נאָר דאָס ענין דערפון וואָס איך מיינ, נמה שרמוז בריבוי האָטין באומרו] וַיִּחַץ אֶת הָעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ, "אֶת" הָעֵם, "וְאֶת" הַצֹּאן, "וְאֶת" הַבְּקָר.

לא

יעקב אבינו לא עלה על דעתו להפיק ח"ו אחד מהשבטים. ובפרט דמצינו במכירת יוסף, דסימן זה היה מסור בידו שאם לא ימות אחד מבניו בחייו, לא יראה פני גיהנם

[דהנה] יעקב אבינו חלילה האָט נישט מִפְקִיר געווען איינס פון די שבטים, [דהלא מצינו דכשחשב יעקב כי טַרַף טַרַף יוסף אַרַם] (וישב לו, לה) כִּי אֶרֶד אֶל בְּנֵי אָבִל 'שְׂאוּלָה', [ופירש רש"י, סימן היה מסור בידו], אַז איינער פון די שבטים וועט פעלן חלילה, איז רואָה פֿנִי גִיהֶנֶם. [ואם כן] האָט ער געוואוסט אַז דאָס קען נישט זיין, ס'טאָר נישט פעלן קיין שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל, ביז עד סוף כל הדורות מוז זיין די [אַלע] שבטים.^ט

לב

וכמו שמבואר בפסוקים בענין פלגש בגבעה, דא אפשר שימחה שבט אחד מישראל

אַזוי ווי ס'שטייט^ב (שופטים כא, יז) ס'איז געווען ביי שבט בנימין, ווען ס'איז געווען די מעשה פון פִּלְגֶשׁ בַּגְּבֵעָה, האָט מען געזאָגט דאָס מוז זיין, אַז ס'מוז אויפגעשטעלט ווערן צוריק אַ שבט [מבנימין].
[ועכ"פ] אויף דעם האָט ער נישט געקלערט [שיתכן מציאות כזאת שיחסר חלילה אחד מן הי"ב שבטים הקדושים].

^י עיין קושיא זו בדברי יואל (עמוד קכו, ד"ה ויבן) בשם העטרת צבי.

^{י"ב} ברש"י וישב (לו, לה): אָבִל 'שְׂאוּלָה'. כפשוטו וכו'. ומדרשו גִיהֶנֶם, סימן זה היה מסור בְּיָדֵי מִפִּי הגבורה, אם לא ימות אחד מִבְּנֵי בחי, מובטח אני שאיני רואה גיהנם.

^ט וכמבואר בגמרא בבא בתרא (קטו:): לענין ירושה במי שמת בלא בנים, שהירושה הולך לקרובי אביו עד שמוצאים איהו קרוב, ואיתא שם בבביתא, נחלה ממשמשת והולכת עד "ראובן". והקשו בגמרא, ולימא עד "יעקב", אמר אביי גמירי דְּלָא פְּלָה שְׁבֵטָא.

ופירש רשב"ם, וראיה לדבר במלאכי (ג, א) כִּי אֲנִי ה' לא שְׁנִיתִי וְאִתָּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָם.

והראב"ד (תורת כהנים בחוקותי פ"ח אות יא) כתב, דהבטחה זו נלמדת ממה שנאמר (בחקותי כו, מר-מה) לֹא מֵאֲסָתִים וְלֹא גְעֻלָּתִים 'לְכַלְתָּם' וגו', וְזִכְרָתִי לָהֶם 'בְּרִית רֵאשִׁינִים' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, דברית ראשונים קאי על השבטים (וכמו שפירש שם רש"י).

^ב ענין פילגש בגבעה (בספר שופטים פרק יט-כא):

בימי השופטים הלך איש לִי בְדֶרֶךְ, יחד עם פלגשו, וכשהחשיך היום באו לעיר גִּבְעָה אשר לשבט בנימין, ואנשי העיר היו בני בלעל ולא היה מי שירצה להכניסם, עד שבא איש זקן והביאם לביתו. ואנשי העיר סבבו את הבית כמו בסדום, ואמרו אל בעל הבית הזקן שיוציא להם את האיש, והאיש הוציא להם את פלגשו, והתעללו בה עד שמתה.

האיש לקח את גופה וינתחה לשנים עשר חלקים וישלחה לכל שבטי ישראל להראות מעשי אנשי גבעה, וישלחו שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים בְּכָל שְׁבֵטֵי בְּנִימִן לֵאמֹר תִּנּוּ אֶת הָאֲנָשִׁים בְּנֵי בְלַעֵל אֲשֶׁר בַּגְּבֵעָה ונמיתם, ונִבְעָרָה רַעַה מִיִּשְׂרָאֵל. וְלֹא אָבִו בְּנֵי בְּנִימִן, וַיֹּאסְפוּ לַצֹּאֵת לְמַלְחָמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

לאחר כמה מלחמות גברו יד השבטים ונצחו את שבט בנימין, והרגו מהם מספר רב, והרגו את כל הנשים, וגם נשבעו שלא יתנו אשה מבנותיהם לבנימין, ועי"ז היה סכנה ששבט בנימין ימחה לגמרי.

ואמר שם הכתוב: וַיִּשְׁאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל, וַיֹּאמְרוּ לָמָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִיתָה זֹאת בִּישְׂרָאֵל לְהַפְקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁבֵט אֶחָד וגו' וְלֹא יִמָּחֶה שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל. עד שמצאו עצה שיוכלו להינשא בני בנימין לנערות יְבֵשׁ גִּלְעָד, ועי"ז לא נמחה השבט.

[ועיין בס"ג קרח תשכ"ז מה שמביא רבינו בענין פילגש בגבעה בשם הרמב"ן (וירא יט, ח), והוא בעל הגאולה ועה"ת

סימן ה]ן.

לג

בסוף פרשת ויצא אמר הכתוב וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים וגו' וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", על שם "שני מחנות" מלאכים שנפגעו שם. ורש"י פירש דהם 'מלאכי חוץ לארץ' שהיו עמו מקודם, ו'מלאכי ארץ ישראל' שבאו שם לקראתו

נָאָר וּוְאֶסְזֶשֶׁע דַּעַן, [מה שאמר אם יבוא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהַקְהוּ, הַכּוֹנֵה כְּדִלְהָן].

[דהנה] ס'שטייט דאך אויבן [בסוף ויצא] (לב, כג) וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים, [ויאמר יעקב] כְּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנֶה אֱלֹקִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם".

רש"י זאגט דאָרטן פֿשט^{כא}, - מילא דא אין מדרש (הנוכר, לעיל באות יח) זאגט ער דאך אז ס'איז געוועזן "מַחְנֵיִם", ווייל ער האָט געהאַט טאַפֿלט ווי ביי מתן תורה. - נאָר דאָרט אין רש"י ברענגט ער דאך אויך א מדרש, מדרש רבה^{כב} און מדרש תנחומא^{כג} "מַחְנֵיִם" [פירושו] שְׁתֵּי מַחְנוֹת שֶׁל [מלאכים]. ס'זענען געווען מלאכי ארץ ישראל וואָס זענען [ליעקב] אַקעגן געקומען [בדרכו לארץ ישראל], און מלאכי ארץ ישראל קומען נישט קיין חוץ לארץ, [און] די מלאכי חוץ לארץ קומען נישט קיין ארץ ישראל.

[און] ביז אַהין האָבן [אים] 'באַלייט' די מלאכי חוץ לארץ, און זיי זענען אים אַקעגן געקומען דאָרטן די מחנה ארץ ישראל, ער האָט זיך דאך געלאָזט גיין קיין ארץ ישראל, איבערדעם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", [ווייל דאָרט] זענען געווען די ביידע מַחְנוֹת, אַזוי זאגט דאך רש"י.

לד

אלא שהרמב"ן הקשה על רש"י, דהלא עדיין היה אז רחוק מארץ ישראל, ולמה כבר יבואו שם 'מלאכי ארץ ישראל' [און] דער רמב"ן פרעגט אים [לרש"י] האַרב^{כד}, ברענגט ער [דהלא] ער איז נאָכנישט געווען אין ארץ ישראל, ס'האָט נאָך 'נאָך ווייט' געדויערט, ביז ער איז דערנאָך געקומען צו עֲשׂוֹן, [וְעֲשׂוֹ בעצמן] איז אויך נישט געווען אין ארץ ישראל, און פון עֲשׂוֹן איז ער הערשט געגאַנגען ווייטער [בארץ בני עמון ומואב] ביז ער איז געקומען 'פֶּאֶר שָׁכֶם' [דשם קודם כניסתו לארץ, אמר לאנשי ביתו] (לה, ב) הָסֵרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר וגו' וְהִטְהֵרוּ וְהִחְלִיפוּ שְׁמֵלִיתֵיכֶם. און ער איז הערשט צוגעקומען קיין ארץ ישראל 'הערשט ווייט', נאָכדעם ווי ער האָט זיך באַגעגנט מיט עֲשׂוֹן [בחוץ לארץ].

^{כא} ברש"י סוף ויצא (לב, ב) וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים. מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ. מַחְנֵיִם. שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו.

^{כב} בבראשית רבה (עד, יז): וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדִרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים. כמה מלאכים היו חלים ומקִרְדִּים לפני אבינו יעקב בכניסתו לארץ. ר' הונא בשם ר' אייבו אמר, ששים רבוא מלאכים היו חלים לפני יעקב אבינו בכניסתו לארץ, הה"ד וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאָם "מַחְנֶה אֱלֹקִים" זֶה, ואין שכינה שורה פחות משים רבוא. רבנן אמרי מאה ועשרים רבוא, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵיִם", מַחְנֶה הִרֵי ס' רבוא, מַחְנֵיִם הִרֵי כ' רבוא. [ועיין ביפה תואר שם, שמפרש דברי המדרש אלו, לפי דרך רש"י שהשני מחנות הם מחנת אחת של מלאכי חוץ לארץ, ומחנה אחת של מלאכי ארץ ישראל].

^{כג} בתנחומא (וישלה, סימן א) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנֶה אֱלֹקִים זֶה. מהו מַחְנֵיִם, שתי מחנות. שבשעה שהלך יעקב לארם נהרים היו מלאכי ארץ ישראל משמרין אותו ומלוין אותו, כיון שהגיעו לחוץ לארץ נסתלקו וירדו אחרים ונתלו לו, כיון שחזר מן לכן היו אותן מלאכים שנמסרו לו מלוין אותו עד ארץ ישראל, כשהרגישו מלאכי ארץ ישראל שיעקב בא, יצאו לקראתו להתלוות לו, שנאמר וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים, התחילו שתי מחנות עומדין אצל יעקב, שנאמר מַחְנֵיִם.

^{כד} ברמב"ן (לב, ב) בקושיתו: ואני תמה בזה, שהרי עדיין לא הגיע יעקב לארץ, ורחוק היה משם, ושלח מלאכים אל עֲשׂוֹ מרוחק, ושם נאמר (לב, כג) וַיַּעֲבֹר אֶת מִעְבַּר יַבֵּק, שהוא יַבֵּק הַנָּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן (דברים ג, טו), שהוא דרומית מזרחית לארץ ישראל, ועדיין יש לו לעבור גבול בני עמון ומואב, ואחר כך ארץ אדום. ותחלת ביאתו בארץ בשכם, היה שנאמר (לג, יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שָׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן.

[ונמצא כן] דעס פלאץ וואו ער איז דא געווען [בסוף ויצא], וואו ער האָט געשיקט [המלאכים לַעֲשׂוֹ, וואו] ס'איז געווען דאָרטן דעם וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹקִים וגו' וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, דעמאלטס איז ער נאך געווען אין חוץ לארץ איז ער נאך געווען, האָט ער נאך געהאַט אַ מַרְחָק ביז ארץ ישראל.
[ואם כן קשה לפירש"י] וואו קומען אַהינ' שוין' די מלאכי ארץ ישראל.
אַזוי פרעגט דער רמב"ן.

לה

ולזה פירש הרמב"ן, דהשני מחנות, הם מחנה אחד של מלאכים, ומחנה של יעקב ובניו

איבערדעם זאגט דער רמב"ן^כ, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחֲנֵה", ווייל ער האָט געזען [אַז] מַלְאָכֵי אֱלֹקִים זענען אים געקומען היטן, האָט ער עס גערופן "מַחֲנֵה", [על שם] 'זיין' מחנה [של בנין], און די 'מלאכים', איז דאָס צוויי מחנות.
אַזוי זאגט דער רמב"ן.

לו

וכן פירש האבן עזרא, והאור החיים הק'

און די זעלבע שטייט אין אבן עזרא^כ, און אין אור החיים הקדוש^{כז}.
זיי גייען אַלע [אין] דעם דרך, [אַז] איבערדעם איז "מַחֲנֵה".

לז

[קושיא זו]

ומה שהקשה הרמב"ן על שיטת רש"י, זה יבואר להלן בהמשך הדרוש

דאָס וועל מיר [שוין] שמועסן שפעטער (באות סד ואלף) [ליישיב שיטת רש"י. כן] לכאורה
דעס וואָס דער רמב"ן פרעגט אויף רש"י, דאָס איז דאָך אַ קשיא. אָבער ס'איז דאָך
[מקורו פון] דברי חכמינו ז"ל, [ואם כן] 'די' שיטה ברויך מען אויך פאַרענטפערן.

לח

המשך ההקדמה לשוב קושיא זו, וקושיא א-ב

אבל עכ"פ דעת הרמב"ן, דהשני מחנות הם כאמור, המלאכים והאנשים

[נאָר] קודם וועל מיר שמועסן לויט 'דעם' דרך [הרמב"ן] ואבן עזרא] אַז ס'איז געווען
מַחֲנֵה, רופט ער עס אַן "מַחֲנֵה" [על שם] 'זיין' מחנה [ומחנה 'המלאכים'].

^כ ברמב"ן (שם) בתירוץ: אבל היתה המראה הזאת ליעקב כאשר בא בגבול אויביו, להודיעו כי רבים אשר אתו מאשר אִתָּם. ונקרא שם המקום מַחֲנֵה [לשון רבים], כי כן הדרך בַּשְּׁמוֹת [ערים]. או מַחֲנֵה, מחנהו ומחנה העליונים, לומר כי מחנהו בארץ כמחנה המלאכים, כולם מחנות אלקים, מברכים לו ומודים בייחודו יתברך שמו לעולמים.

^{כז} באבן עזרא סוף ויצא (לב, ב): וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹקִים. לעזרו בדרך, והוא לבדו ראה מחנה המלאכים סביב מחנהו, על כן קרא שם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחֲנֵה", על שם שנים, אחד שלו ואחד של מלאכים.

^{כח} באור החיים הק' (שם): וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי וגו'. צריך לדעת כוונת אומרו וַיִּפְגְּעוּ בוֹ. גם אומרו וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב (פֶּאֶשֶׁר רָאָם, מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה) וגו', מה חידוש מודיע 'הכתוב' שאמר יעקב כן, גם 'יעקב' מה חידש בדבריו. גם אין ידוע כוונת אומרו מַחֲנֵה, ורז"ל דרשו [שהוא ב' מחנות מלאכים], 'עיוין שם דבריהם, שהוא 'דָּרַשׁ'.

'ופשט' הכתוב הוא, להיות כי שלח ה' מלאכים בדמות אנשים להדמות לפני עֲשׂוֹ, כאשר הוכיח סוף המעשה, לזה הקדים להודיע המעשה שממנו הרגיש יעקב היותם מלאכים. ואמר, שלא בא המחנה כדרך האנשים, שקודם ידעו נראים הלך וקרב עד שיגיעו אצל הבאים אצלו, אלא תיכף ומיד צָמְחוּ לפניו, והוא אומרו וַיִּפְגְּעוּ בוֹ, פירוש רָאָה ראשונה היתה הפגיעה בו אצלו. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב פֶּאֶשֶׁר רָאָם בדרך זה, מַחֲנֵה אֱלֹקִים [זֶה], אין אלה אנשים אלא מלאכים, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחֲנֵה", פירוש ב' מחנות, אחד של אנשים שהיו עמו לערוך מלחמה, והב' של מלאכים בדמות אנשים, כי באו לעזרת ה' לידרו יעקב בחי' ה'.

לט

ובמדרש יש עוד פֿשט שלישי, דלעולם שני המחנות הם של מלאכים לבד, אלא דעל שם שהיו כפליים מן מחנה אלקים שירד עמהם הקב"ה במעמד הר סיני, על כן קרא המקום "מחנים" על שם "שני מחנות"

און דאָ אין מדרש [דלעיל באות יח, שטייט], - דאָס איז אַ דריטער פֿשט, - [אז] איבערדעם איז דאָס געווען "מִחְנֵים", ווייל ס'איז געווען 'טאָפֿלט' ווי די מחנה [מיט] וואָס הקדוש ברוך הוא איז געקומען צום 'באָרג סיני'.

מ

ולכל הפירושים נמצא רבתוך מחנה יעקב היה גם מחנה אחת או שתיים, של "מלאכים"

אַבער על כל פנים [לכל הפשטים נמצא כן] ס'גייט אַלעס אַרויף אויף די מלאכים, 'די' זענען מיט אים מיטגעגאנגען, און 'די' האָט ער געשיקט אַהין צו צו עשָׂרן, די מלאכים.

מא

התחלת ישוב קושיא ז

ועל זה רומז הכתוב באומרו וַיִּחַץ "אֶת" הָעָם, דבא לרבות 'המלאכים' שהיו עם מחנה יעקב

דאָס קאָן זיין דער פֿשט [באומרו] וַיִּחַץ "אֶת" הָעָם, אַ ריבוי. מ'מיינט נישט אויף [די שבטים], ער זאָגט נישט וַיִּחַץ הָעָם [עצמו]. ווייל פון 'זיי' [השבטים] האָט ער נישט צוטיילט, פון זיי האָט ער נישט מפקיר געווען [אף נפש אחת].

נאָר די וואָס זענען 'מיט-געוועזן' מיט אים, דאָס זענען די מלאכים וואָס זענען מיט אים 'מיט-געווען', דאָרט האָט ער געמאַכט די חלוקה, ווען ער האָט געשיקט צו עשָׂרן.

(ההמשך בישוב קושיא ז, באות ג)

מב

ישוב קושיא א-ב, וקושיא ו

ומה שנאמר אם יבוא עֶשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד, קאי על מחנה המלאכים, וידע יעקב כי אם יפגע עֶשָׂו בהמלאכים לא יוכל נגדם, ועי' יהיה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה, דהיינו 'כל' מחנה האנשים של יעקב ובניו

און דאָס איז דער פֿשט אַם יבוא עֶשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהַכָּהוּ וְגו', ווייל ער [יעקב] האָט געוואוסט [כן] אַז ער [עשָׂו] וועט זיך אַנטרעפן, ער וועט לוחם זיין מיט מלאכים, מיט מלאכי השרת, דעמאָלטס האָט ער געוואוסט [יעקב] וועט ער [עשָׂו] פאַלן, האָט ער גאַנץ גוט געוואוסט [אז] דעמאָלטס וועט ער 'פאַלן'. [וינצלו יעקב ובניו כולם].

מג

איבערדעם האָט ער געזאָגט אַם יבוא אֶל [המחנה] הָאֶחָד וְהַכָּהוּ, וועט זיין וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה. די "מחנה הנשאר" מיינט ער גאָר 'זיינע' [מענטשן] אינגאַנצן, מיינט ער דעם גאַנצן כלל ישראל.

מד

ומתחילה היו המלאכים והאנשים במקום אחד, כמחנה אחת גדולה, ועתה חצה אותם לשני מחנות, המלאכים בפני עצמם והאנשים בפני עצמם

די [מחנה] 'מלאכים' זענען געגאנגען פאַראויס. אַבער 'זיי' [האנשים] זענען געווען [כולם] צוזאַמען אין איין מחנה, 'זיין' מחנה. [ועל זה קאי מה שנאמר וַיִּחַץ וגו' "לְשֵׁנִי מַחְנוֹת", שמתחילה היו כולם במקום אחד וכמחנה גדולה אחת, ועתה חילקם לשני מחנות (כדהלן אות מו)].

[וכדרך שמפרש הרמב"ן בלשון] "מַחֲנִים", אין 'זיין' מחנה זענען געוועזן [פון פריער און א מחנה] מלאכים.

מה

או יש לומר כי מחנה המלאכים עצמה חצה לשני מחנות, וחציים השאיר אצלו [ויש לומר עוד, כי] די מלאכים אליין אפשר האט ער צווישן זיי אליין צוטיילט^{כח}, ער האט זיך איבערגעלאזט א סיוע^{כט} (כדיבואר עוד להלן, באות עג-עו). [וחציים שלח לקראת עֶשָׂו].

מו

אָדער [כאופן הראשון, אז] ער האט צוטיילט [את מחנה המלאכים מתוך מחנה האנשים]^ל. וואָרן די 'מלאכים' זענען דאָך געווען [מקודם] געוועזן איינס געווען מיט 'זיינע', זיי זענען נכלל געווען אינאיינעם [בתוך מחנה אחת, ועתה כשהלך לקראת עֶשָׂו] האט ער זיי צוטיילט, און ער האט 'זיי' [המלאכים] געשיקט פאַראויס [אַל עֶשָׂו אָחיו, והאנשים נשארו כולם אצלו במחנה אחת, ולא עליהם קאי "ויחץ" את העם. אלא שאח"כ בהתקרבו לַעֶשָׂו העמיד אותם בזה אחר זה, בדרך אחרון אחרון חביב].

מז

ומה שאומר אם יבוא עֶשָׂו אֶל המַחֲנֶה הָאֶחָד "והִכְהוּ", אף שלא שייך שעשו יכה המלאכים, זה קאי על 'המחשבה' שירצה להכות מחנה האחת. וכעין הכתוב אַרְמִי "אבד" אָבִי, שמפרש רש"י דקאי על 'המחשבה', מה שלבן "ביקש" לעקור את הכל

נאָר דעס וואָס ער זאָגט "והִכְהוּ", [והלא לכאורה] קיין 'מלאכים' קען ער [עֶשָׂו] נישט שלאָגן.

נאָר ס'שטייט (תבוא כו, ה) אַרְמִי "אבד" אָבִי, [ומפרש רש"י]^{לא} כאַטשיג ער 'קען' אים גאַרנישט טון, און ער 'האָט' נישט געטון גאַרנישט, ער האָט נישט 'געקענט', השם יתברך האָט אים נישט געלאָזט, נאָר [ווייל] ער האָט אָבער 'געוואָלט', [און] ביי אַ גוי איז מחשבה רעה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה^{לב}, איבערדעם שטייט 'אובד' אָבִי, ווייל ער האָט 'געוואָלט'.

[וכמו כן בכאן] קען זיין דאָס איז דער פֿשט, אַם יבוא עֶשָׂו אֶל המַחֲנֶה "הָאֶחָד", דאָס מיינט מען די מלאכי השרת (ומישוב קושיא ו, וע"ע להלן באות סא), "והִכְהוּ", און ער וועט 'דאָרט' שלאָגן, [והגם] ער וועט נישט קענען, אָבער אַז ער וועט נאָר 'גיין' שלאָגן, הייסט שוין וְהִכְהוּ, אזוי ווי אַרְמִי "אבד" אָבִי.

^{כח} וזהו עולה יפה גם לדרך המדרש ורש"י שהיו שם ב' מחנות של מלאכים עצמן. אבל אף לדרך הרמב"ן אתי שפיר, דבקרא ד"מחנים" נזכר רק מחנה אחת של מלאכים, ואח"כ חלק אותם והשאיר לעצמו חלק מהם, וזהו "ויחץ" את העם אשר אתו.

^{כט} פירוש: א גרופע. (עיין אונקלס ורש"י תולדות כו, כו).

^ל וזהו רק לדרך הרמב"ן ודעמיה שהב' מחנות דבקרא "מחנים", הם מחנה מלאכים ומחנה אנשים. (ולדרך רש"י סוף ויצא, יבואר להלן באות עג-עו).

^{לא} ברש"י שם: אַרְמִי אבד אָבִי. מזכיר חסדי המקום, אַרְמִי אבד אָבִי, לבן בקש לעקור את הכל, כשרדף אחר יעקב. ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה [רעה] כמעשה.

^{לב} בתוספות קידושין (לט: ד"ה מחשבה): מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ובעובדי עבודת כוכבים איפכא, מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, דכתיב (עובדי א, י) מִחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תִּכְסֹּף בּוֹשֶׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם, ולא מצינו שעשה עֶשָׂו ליעקב שום רעה, אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מצרפה הקב"ה למעשה.

מח

און דעמאלטס האָט ער געוואוסט זיכער, [כ] אַז ער וועט זיך 'אַנשלאָגן' מיט "מלאכי השרת", וועט זיין וְהָיָה "הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר" לַפְּלִיטָה, וועלן 'אידן' בלייבן [א'ע' ביים לעבן].
דאָס איז עס געווען [כל הענין של וַיִּחַץ אֶת הָעָם].

מט

ישוב קושיא ז

מה שהורה על "החסדים" באומרו וְעָתָה הֵייתִי "לְשֹׁנֵי מַחֲנוֹת", קאי גם כן על מחנה 'המלאכים' שנשלח לו [וכן] דעס וואָס ער האָט געזאָגט [קטנתי מכל "החסדים" וגו' כי במקלי עבדתי וגו'] וְעָתָה הֵייתִי "לְשֹׁנֵי מַחֲנוֹת", קאָן זיין מיינט מען אויך דעם מדרש (דלעיל אות יח) [אַז] ער איז געווען א טאָפּלטע מחנה געוועזן, ווי דעס וואָס הקדוש ברוך הוא איז געקומען צום באָרג סיני. מיט ארבעת רבבות אלפים מלאכי השרת. 'די' צוויי מַחֲנוֹת האָט ער געמיינט^{לג}.

[און] דאָס זענען די גרויסע "חֲסִידִים" וואָס הקדוש ברוך הוא האָט מיט אים געטון, [אַז] מ'האָט מיט אים מיטגעשיקט [אלו המלאכים].

נ

ישוב קושיא ז

מה שנאמר ג' פעמים "את" בא לרבות הג' מיני כחות מלאכים הנזכרים במדרש, לובשי ברזל, רוכבי סוסים, ויושבי קרונות איבערדעם [דעס] וואָס ס'שטייט דריי מאָל "אַת", קען זיין [נדבא לרבות] דריי ערליי מיני מלאכים [הנזכרים בהמדרש דלעיל דלעיל באות יח].
הגם אונז פאַרשטיי מיר נישט וואָס דאָס איז, אָבער אַזוי זאָגט דער מדרש אַז ס'איז געווען דריי מיני מַדּוֹת, [שלשה מיני כחות מלאכים]. (ועיין לעיל אות כ-כב).

נא

ומסתמא היה שם ג' מיני שליחות לצורך יעקב, ולכן היו ג' מיני מלאכים, כי אין מלאך אחד עושה ב' שליחות [א] [ובפשטות יש לומר דהוא על דרך שאמר] אֵין מלאך אחד עושה שתי שליחות (בראשית רבה נ, ב), קאָן זיין [אַז] יעדער ברויך עפעס טון [שליחות אחרת לצורך יעקב, ולכן היו שם ג' מיני מלאכים].

נב

או שהיו משורש הג' מדות עליונות, חֲסֵד גְבוּרָה תַּפְאַרֶת, ולכן היו שם ג' מיני מלאכים [ב] אָדער אפשר איז עס קעגן די דריי ערליי מַדּוֹת [עליונות] געווען, חֲסֵד, גְבוּרָה, און יעקב אבינו איז דער ממוצע געוועזן צווישן חֲסֵד וגְבוּרָה, [שהוא מדת] תַּפְאַרֶת.

נג

[על כל פנים] ס'איז געווען אַזעלכע בחינות פון מלאכים [מהג' מדות עליונות] וואָס ס'איז מרומז אין די דריי [כחות מלאכים הנזכרים במדרש, אַז] זיי זענען געווען [לזכר] בְּרָזֶל, און רוכבי סוסים, און יוֹשְׁבֵי קְרֻנוֹת.
יהיה איך שיהיה, 'וואָס' אין דעם ליגט.

^{לג} וכן לדרך רש"י סוף ויצא יתפרש על שני מחנות מלאכים, של ארץ ישראל, ושל חוץ לארץ. וכן לדרך הרמב"ן יתפרש על שנשלח לו מחנה המלאכים, מלבד מחנה האנשים. ובכל אופן הוא חסד גדול, מה שנשלח לו כל אלו המלאכים, ללחום עבורו ולהגן בעדו.

נד

א] אָדער [כדלעל (באות נא), שהיה צריכין לפעול עבור יעקב ג' מיני שליחות, ואין מלאך א' עושה שני שליחות] אזוי ווי ס'איז געקומען [נאצל אברהם אבינו] דריי מלאכים^ל, איינער לַרְפָּאוֹת [את אברהם], ער זאל היילן, [ואחד] להפוך את סדום, און איינער לְבִשֹׁר [את שרה]. אזוי ווי דער .. דוד זאגט^ל, ס'איז אַדאי דריי ערליי בחינות.

נה

ואלו הג' כתות נרמזים בפסוק "אֵת" הָעָם, "וְאֵת" הַצֶּאֱן, "וְאֵת" הַבְּקָר. כי גם 'הצאן והבקר' של יעקב היו בהם נשמות ישראל, כמבואר בספה"ק שלכן היה רועה את צאן לבן, כדי להוציא משם נשמות ישראל שנתגלגלו אחר כך בששים רבוא יוצאי מצרים

[על כל פנים] דאָס זענען די דריי מאָל "אֵת" וואָס ער איז ער מַרְבֶּה. ווייל זיינע צאן וּבְקָר איז דאָךְ אויכעט געוועזן [נשמות ישראל], ס'שטייט דאָךְ ער האָט מציל געווען [הצאן מיד לבן, ווייל] דאָס איז דאָךְ געווען נְשָׁמוֹת געווען וואָס ער האָט דאָ מציל געווען פון לבן, [כדכתיב] 'וַיִּצְלֵ אֱלֹקִים אֶת מִקְנֶה אַבְיִם וַיִּתֵּן לִלְיָ. דאָס איז שפעטער נְשָׁמוֹת [של ששים רבוא ישראל שיצאו ממצרים, וואָס] אין דעם איז געלעגן מגולגלים, אזוי ווי ס'שטייט דאָךְ אזוי אין די מקובלים אַלע^ל. די וואָס זענען 'מיט-געווען' די מלאכי השרת [עם העם ועם הצאן ובקר], ס'איז מיטגעקומען מלאכים, דאָס זענען די דריי מאָל "אֵת", איז דאָס אַ ריבוי דריי מאָל.

נו

ישוב קושיא ח

גם מוליכי המנחה לעשו היו מן המלאכים, ולזה פורט הכתוב גם את השני, גם את השלישי, על כי היו שם ג' מיני מלאכים, ואינו כוללם יחד, כיון שכל כת הוא מבחינה אחרת

און דאָס איז געווען [מחנות 'כל ההולכים' לעשו עם הדורון, כי מוליכי המנחה היו המלאכים]^ל, איבערדעם זענען די דריי עֲדָרִים, וַיִּצֹו אֶת הָרָאשׁוֹן, גַּם אֶת הַשֵּׁנִי, גַּם אֶת

^ל כמובא ברש"י וירא (יח, ב): [והנה שלשה אנשים. אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות. [ומקורו בבראשית רבה (נ, ב). וגמרא בבא מציעא (פ"ו):].

^ל על הירקאדינג משתמע לערך כך (דברי דוד, או תפלה לדוד, או תהלה לדוד, וכדומה), ויש לעיין על מי הכוונה. (ועיין בדברי דוד להט"ז פרשת וירא, על דברי רש"י הנזכר).

^ל עיין בספר מגיד מישרים (להב"י, פרשת תולדות) הובא בילקוט ראובני (ויצא, קסב) בפסוק וַיִּצֵל אֱלֹקִים אֶת מִקְנֶה אַבְיִם, וז"ל: הא אחינא לגלגלה לך רוא עילאה בפרשא דא קדישא, דהא איכא למידק אמאי איצטריך יעקב בחיר דאבהן למיתב עם לבן, ולמיסב בנתיא דההוא רשיעא, ולמרעי עניה. אבל רוא דמלתא, דלבן רמזי ללובן עילאה דההוא סטרא, ואיצטריך יעקב למיזל לגביה ויפיק מיניה חיילין דקדושה דהוה מטמרין ביה, והוה רעי לון לקרבה להו לסטרא דקדושא, דענא רמו להנהו חיילין, דוגמת וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחֶרֶץ, והיינו דכתיב וַיִּצֵל אֱלֹקִים אֶת מִקְנֶה אַבְיִם וַיִּתֵּן לִי, דהאציל הקדושה מגו ההוא סטרא. והיינו נמי רוא דענא דיתרו דרעי משה רבינו, דהיינו חיילין דקדושה דהוי מטמרין, והוה רעי להון לקרבה להו לסטרא דקדושה. ומשום דיתרו גופיה הוה עתיד להתגיייר לא אצטריך למימר ביה ויצל אלקים ממקנה אביכם, דהא כיון דאתגיייר כל חיילין דביה אָתוּ בהדיא. ואצטריך למיסב בנתיא מההוא טעמא, דאפיק לון מרשותיה דההוא סטרא. והיינו רוא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב לְחָלָל וּלְלֵאָה 'הַשְּׂדֶה' אֶל 'צִאנו', דהיינו דאעיל להון בחקל תפוחין. והיינו מאן דמיתיי ביכורים ריש מילוי הוה לבן ארמאה בעא לאוכדא ית אבא, דהוה גניין ביה חיילין דקדושה, ויעקב אפיק יתהון בעל כרחיה.

^ל עיין בנוו הקודש (כ"ד עג, ו-ח) בשם הזהור וחכמי אמת. וכן מובא בכמה ספרים הק', וכמו שמבאר רבינו בס"ג ויצא תשכ"ז, ועוד בכ"מ.

^ל ועל דרך זה ביאר רבינו בשבוע שלפניו בס"ג ויצא תשט"ו, כי יעקב אבינו שלח הדורון עם "המלאכים", כי בו אשר בו היה נכלל עשרים תישים כדי להשלים השעיר המשתלח של עשרים שנה בבית לבן, והיות שהשעיר המשתלח נשלח רק ביד איש "עת" שכבר הגיע עתו, לא היה לו ליעקב עם מי לשלוח רק ע"י המלאכים שאין מלאך המות שולט בהם.

הַשְּׁלִישִׁי^ט. ווייל יעדער [עדר] איז געווען אויף אַן אַנדערע 'בחינה', האָט ער געדאַרפֿט אַנדערש 'זאָגן'.

נז

וכעין שכתבו בספרים לענין מה שאנו מזכירין "אַלְקִי" אַבְרָהָם "אַלְקִי" יִצְחָק "וְאַלְקִי" יַעֲקֹב, בכל אחד בפנ"ע, ואין כוללים אותם ביחד. והוא יען כי כולם קבלו אלקותו לפי בחינתם ומדתם, אשר כל אחד היה לו מדה אחרת [אזוי ווין מ'זאג מיר (בתפלת שמו"ע) אַלְקִי אַבְרָהָם אַלְקִי יִצְחָק וְאַלְקִי יַעֲקֹב, נומבאר בספרים הטעם^ז, ווייל יעדער האָט געדינט דעם באַשעפער מיט אַן אַנדערע מדה, [ולכן] שטייט עקסטער, ס'שטייט נישט אינאיינעם "אלקי אברהם יצחק ויעקב", [ווייל] יעדער האָט מקבל געווען דאָס אַלקות אויף אַן אַנדערע בחינה נכל אחד לפי מדתו, אהבה, יראה, והתפארות]^{מא}.

נח

אזוי די אַלע, די וואָס זענען דאָך געווען דאָ מיטגעגאַנגען [עם הדורונות], די מלאכים וואָס זענען געגאַנגען, וואָס ער האָט געשיקט אַהין. די אַלע, דאָס איז דאָך געווען, יעדער איז געווען אַן אַנדערע מדה, מיט אַן אַנדערע בחינה, האָט ער געדאַרפֿט רעדן מיט יעדן כַּמְדָּתו, איז דאָס דריי ערליי דיבורים. [ולכן] רעכנט ער אויס די דריי, וַיִּצְוֵנו אֶת הָרִאשׁוֹן, גַּם אֶת הַשֵּׁנִי, גַּם אֶת הַשְּׁלִישִׁי.

נט

ושוב אמר בלשון כולל גַּם אֶת 'כָּל הַחִלְכִּים', שהם כל הנכללים במדות אלו
און [נאָכדעם] עקסטער גַּם אֶת 'כָּל הַחִלְכִּים', איז ער שוין כולל אינאיינעם, די אַלע וואָס זענען געווען 'נכלל' אין די מִדּוֹת^{נב}, איז געווען גַּם אֶת 'כָּל הַחִלְכִּים' אַחֲרֵי הָעֲדָרִים לֵאמֹר.

^ט ואף שנאמר וַיִּתֵּן בִּיד "עֲבָדִיו" עֲדָר עֲדָר לְבָדוּ וַיֹּאמֶר אֵל "עֲבָדִיו" עֲבָדוּ לִפְנֵי וגו', דמשמע ששלח המנחה ע"י עבדיו שהם אנשים. אבל גם בזה נאמר ג' אתין, וַיִּצְוֵנו "אֶת" הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר וגו', וַיִּצְוֵנו גַּם "אֶת" הַשֵּׁנִי, גַּם "אֶת" הַשְּׁלִישִׁי, גַּם "אֶת" כָּל הַחִלְכִּים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים. כי עם עבדיו מוליכי הדורון הלכו עמהם מחנות המלאכים, ולהם צוה לומר כן לַעֲשׂוֹ. וכמו שאמר אחר כך עֲשׂוֹ (ג. א) מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי, ופירש"י דאף דלפי פשוטו קאי על עבדיו מוליכי המנחה, אבל לפי מדרשו קאי על כתות של מלאכים שפגע בהן עֲשׂוֹ, עיי"ש ברש"י, ומקורו בבראשית רבה (עח, יא). וכן נרמז להדיא בהבראשית רבה (עח, י) דלעיל באות יח (כמובא בהערה ט) בענין הג' כתות מלאכים, שמסיים שם דעל זה נאמר מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי, והכוונה כמו שביארו להלן שם (עח, יא), וגם רבינו מזכיר זה לעיל באות יט.

גם יש לומר שלעולם אף המלאכים יש לכנותם בשם "עבדיו", כי נדמו לעשו כמשרתיו עושי רצונו של יעקב, ואם כן גם הפסוק וַיֹּאמֶר אֵל "עֲבָדִיו" יתפרש על המלאכים. - ועיין בחידושי תורה ג' כרכים (עמוד קעג, מן שנת תשכ"ב) שמפרש רבינו על דרך זה בהלשון וַיִּחַץ אֶת "הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ", דמפני שאצל עֲשׂוֹ נדמו לאנשים, וכדמשמע ברש"י על הפסוק מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי, לזה קראן הכתוב "הָעָם" אֲשֶׁר אִתּוֹ, וכעין שכתוב אצל אברהם אבינו (וירא יח, ב) וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה "אֲנָשִׁים" נֹצְבִים עֲלָיו, שקראם הכתוב אנשים אף שהיו מלאכים, לפי שנדמו לו כאנשים.

ובכל אופן, גוף הענין כי מוליכי המנחה היו מלאכים, כן מוכח להדיא בזהר הקדוש (פקודי דף רל: וזל"ק: ואי מזרעא דיעקב קא אחית, דכתיב ביה (לב, יח) לְמִי אִתָּה וְאַנְהָ תִלָּךְ, ואינין הוו מלאכין קדישין דשדר בשליחותיה, ואשתזיב מההוא עאקו).

^ז כן מובא בייטב פנים (לסוכות אות לו): כי ידוע מה שנאמר אַלְקִי אַבְרָהָם אַלְקִי יִצְחָק וְאַלְקִי יַעֲקֹב (שמות ג, ו), כי כל אחד עבד עבודה מחודשת, אברהם בבחינת חסד ואהבה וכו', יצחק בבחינת גבורה ופחד, יַעֲקֹב איש תָּם ישב 'אֶהְיֶה' (תולדות כה, כז), חסד וגבורה, מדת קו האמצעי, בחינת דעת המכריע הכלול משניהן. ועיין גם בייטב פנים בדרושי קהלת (ד"ה אני הנה הגדלתי) ובייטב לב פרשת ויצא (באמצע אות ו). [ועי' קרוב לזה בשו"ת פנים מאירות א, (לט), ובבעל שם טוב עה"ת (ויצא, אות ו-ז) - עיי"ש לפי דרכם].

^{מא} ועיין ענין זה בדברי רבינו בס"ג פניחס תשכ"ז, ואתחנן תשכ"ז, ודרשת הושענא רבה תשכ"א, ועוד.
^{נב} אולי הכוונה, כי כל מדה כלול מכולם. אבל יותר נראה הכוונה, כי אלו הג' מדות חג"ת הם כללות כל המדות,

ס

ישוב קושיא ה'ו

אף שגדולים צדיקים ממלאכי השרת, מ"מ יש חשיבות מיוחדת במלאכים, כי הם מעולם העליון והם מופשטים מגשמויות, ולכן כינה יעקב את המלאכים בשם **מַחְנֵה** "הַאֲחֵת" המיוחדת, ואת האנשים בשם **מַחְנֵה** "הַנְּשָׂאָר", כי לעומת המלאכים החזיקו עצמן בבחינת שיריים פחות מחציו

אָבער יהיה איך שיהיה, על כל פנים איז דאָס געווען, דער **וַיַּחַץ** איז דאָס געווען. ער האָט דאָךְ דאָ צוטיילט [המחנה האחת לשנים, דהיינו המלאכים מן האנשים, או המלאכים עצמן], ער האָט געשיקט די **מלאכי השרת**. [וממילא] האָט ער שוין געוואוסט [כי עָשׂו ונאשיו] זיי וועלן נישט קענען נוגע זיין אין 'אים' [ביעקב ובניו, וינצלו כולם].

סא

איבערדעם, ווייל זיי [השבטים] זענען 'דאָךְ' געווען [מתייראים], זיי זענען געווען אין דעם גרויסן פחד. און [לויט] דאָס חשיבות [המלאכים], לויטן חשיבות, וואָס זיי זענען אַראָפּגעקומען מלאכי עליון, האָט ער זיך מבטל געווען [נגד חשיבות המלאכים, ולכן] רופט ער אָן 'יענע' [מחנה האנשים, בשם] **מַחְנֵה** 'הַנְּשָׂאָר', האָט ער זיך מבטל געווען פֿאַר די מלאכי [עליון].

[כי] אפילו [ס'איז דאָךְ] גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), אָבער די 'בחינה' [של מלאכים] זענען זיי דעך דאָךְ אויף אַ העכערע בחינה, ווייל זיי זענען אויף 'יענעם עולם', זיי זענען דאָךְ 'אויסגעטון' [פון גשמיות], רופט ער זיי אָן [למחנהו, בשם] **הַמַּחְנֵה** 'הַנְּשָׂאָר'.

סב

ישוב קושיא ד

ומיושב מה שנאמר "והיה" לשון שמחה, כי המדובר שינצלו 'כולם' ולא רק מקצתם

איבערדעם, [כשינצלו כל השבטים], דאָס וועט זיין 'וְהָיָה' [לשון שמחה, כשכל המחנה הנשאר יהיו 'לפליטה', וינצלו יעקב ובניו 'כולם'] ..

סג

ישוב קושיא י

ומה שנאמר ויירא יעקב מאוד ויצר לו, זה היה עבור דורות העתידים, כי ראה שעדיין א"א לבטל את עָשׂו לגמרי נאָר ס'האָט אים אָבער 'דאָךְ' וויי געטון, ער האָט דאָךְ געוואוסט אַז ס'איז נישט די צייט [נאָךְ] אַז עָשׂו זאָל בטל ווערן, און זיי וועלן ווייטער שפעטער [מצער זיין אידן], ער האָט געזען וואָס זיי וועלן טון 'ווייטער' [בדורות העתידים], האָט ער 'דאָךְ' מורא געהאָט. (ראה עוד להלן באות עח-פה).

סד

ישוב קושיא מז

וליישב שיטת רש"י דהשני מחנות הם מהמלאכים עצמן, כי כבר באו לקראתו מלאכי ארץ ישראל. והקשה הרמב"ן דהלא עדיין היה רחוק מארץ ישראל

היצט לאַמיר נאָר זען וואָס מ'קען נאָך זאָגן ווייטער, וואָס איך וויל דאָ זאָגן [גם לדרך רש"י] מיט די שְׁנֵי מַחְנוֹת.

שהם בחינת קו ימין, קו שמאל, וקו אמצעי. אבל המדות מתחלקים ומסתעפים לענפים רבים לאין מספר, אבל כל צירופי המדות כולם הם 'נכללים' בג' מדות ראשיים אלו. ואותן מלאכים שאינם מיוחדים במדה אחת דוקא, אלא מצטרפים במדות שונות, הם נכללים בלשון הפסוק גם אֵת 'כָּל הַהֲלָכִים' אֲחֵרֵי הָעֲדָרִים.

לכאורה דארף מען דאָ מיישב זיין דעת רש"י [בפירושו הפסוק ויקרא שם המקום ההוא "מחנים"], מ'זאל מיישב זיין דעת רש"י, [דהלא] וואָס רש"י ברענגט 'איז דאָך דעת חכמינו ז"ל אין די מדרשים, אין תנחומא און אין רבה, אַז ס'איז [השני מחנות של] מלאכי ארץ ישראל און מלאכי חוץ לארץ.

[וצריך ליישב הקושיא וואָס] דער רמב"ן פרעגט וואו קומט אַהין מלאכי ארץ ישראל, [דהלא עדיין לא היה אז בארץ ישראל] (וכדלעיל אות לג-לז).

סח

יש לומר על פי דברי המהרש"א, דבתי כנסיות ובתי מדרשות מכיון שהם עתידין ליכבד בארץ ישראל, על כן יש להם גם עתה קדושת ארץ ישראל על שם העתיד

קען מען זאָגן אַזוי.

[דהנה] די גמרא זאָגט [בברכות ח.]. [אמרו ליה לרבי יוחנן] אִיכָא סְבִי בְּבִבְלָא, [תמה ואמר לַמַּעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם] עַל הָאֲדָמָה כְּתִיב [דברים יא, כא] [אבל בחוץ לארץ לא], כִּינֵן [דאָמרי ליה] דְּמִקְדָּמִי וּמִחֲשָׁכִי לְבִי כְּנִישְׁתָּא, אמר הִינֵנִי דְּאֶהְיֶה לָהּ.

פרעגט דער מהרש"א, די קשיא איז דאָך ווייטער קשה, ס'שטייט דאָך עַל הָאֲדָמָה כְּתִיב. ער האָט דאָך געוואוסט [כששמע] אִיכָא סְבִי בְּבִבְלָא, [אז] מילא אַז זיי האָבן מצות און מעשים טובים [דאָס] האָט ער געוואוסט, אָבער די קשיא איז דאָך [אז] אין פסוק שטייט דאָך נאָר דאָס איינע, אַז מ'איז 'עַל הָאֲדָמָה', [וארץ בבל אינו על הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם].

סו

זאָגט דער מהרש"א, ווייל זיי זענען מִקְדָּמִי וּמִחֲשָׁכִי, און ס'שטייט דאָך (מגילה כט.) עֲתִידִין בְּתֵי כְּנִסְיֹת וּבְתֵי מִדְּרֹשֹׁת שִׁיקְבְּעוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, איבערדעם אַז מ'קומט [אין בית המדרש] און מ'איז מִקְדָּמִי וּמִחֲשָׁכִי לְבִי כְּנִישְׁתָּא, איז מען 'שוין' עַל הָאֲדָמָה, איז מען שוין בחינת ארץ ישראל, מ'איז דאָרט עַל שֵׁם הָעִתִּיד, ליגט דאָך שוין אין דעם די קדושה [של ארץ ישראל]. ביי הקדוש ברוך הוא איז דאָך עבר והווה און עתיד ברגע אחד, ליגט שוין דערנען קדושת ארץ ישראל, הייסט עס 'שוין' עַל הָאֲדָמָה. [עד כאן דברי מהרש"א].

סז

ומי לנו גדול מבית מדרשו של יעקב אבינו, שלא הסיח דעתו מתורה ועבודה ודביקות בה', והשכינה שורה עליו. ואם כן בוודאי שהיה קדושת ארץ ישראל בכל מקום בוואו, ולכן לא קשה למה באו לקראתו מלאכי ארץ ישראל, אף בחוץ לארץ

[וּלְעֵינֵינוּ]: ווי ברויך מען אַ גרעסערער בית המדרש און בית הכנסת, דאָרט וואו יעקב אבינו איז געווען, וואו יעקב אבינו איז געזעצן. ער האָט זיך דאָך נישט 'געעירט' [קײן תנועה קלה] אָן תורה און אָן עבודה, אָן דביקות.

די שכינה הקדושה איז מיט אים מיטגעווען, 'וואו' ער איז געווען. ממילא 'וואו' ער איז געווען, זיין חברה, מיט די הייליגע שבטים, מיט די אַלע נפשות וואָס זענען מיט אים מיטגעווען, איז דאָך אודאי געווען בחינת ארץ ישראל. איז גאָרנישט קיין קשיא [פאָרוואָס] די מלאכי ארץ ישראל זענען געקומען שוין אַהין צו אים.

סח

ואם תאמר אם כן למה לא היו עמו מלאכי ארץ ישראל גם מקודם לזה, יש לומר דכיון שאין ארץ ישראל סובלת עובדי עבודה, על כן בזמן שהיו בביתו של לכן הרשע, לא שרתה אצלו קדושת ארץ ישראל

נאָר [לפי זה יוקשה לאידך גיסא] פאַרוואָס זענען זיי 'פריער' נישט געווען, פאַרוואָס פריער איז געווען [רק מלאכים] חוץ לארץ.
קאָן אפשר זיין אזוי.

ווייל ער איז געווען בבית לבן, - [והכתוב אומר] וַתְּבֹאוּ וַתִּטְמְאוּ אֶת אֶרְצִי (ימ"ב, ז), - [ולכן] אַז לבן איז געווען דאָרט, האָט די קדושה נישט געקענט קיין פלאץ האָבן [דאָרט, דין] קדושת ארץ ישראל.

סט

והלא אפילו באותם שהם 'בארץ ישראל' גופא, אם חוטאין ח"ו נאמר עליהם ולא תקיא אתכם הארץ, וא"כ כ"ש דבבית לבן שהוא 'בחוץ לארץ' לא חלה שם קדושת הארץ

וואָרן [אפילו] אַז זיי זענען 'דאָרט' אַליין [בארץ ישראל גופא, אמר הכתוב] וְלֹא תְקִיא אֶתְכֶם הָאֶרֶץ (קדושים יח, כח), [לפי שאין קדושת הארץ סובלת רוח הטומאה], נו מילא [כל שכן בחוץ בבית לבן, וואָס] דאָרט איז דאָךְ געווען 'זיין' פלאַץ [של לבן], ממילא קאָן דאָרט נישט קומען קדושת האָרץ, אַז ס'איז בְּבֵית לֶבֶן האָט דאָס נישט געקאָנט זיין^{מג}.

ע

וגם לעתיד יתכן שלא יוקבע בארץ ישראל, וכמו שכתבו התוספות לענין בתי עבו"ז, וגם לבן הרי היה עובר עבו"ז
און אפשר וועט מען גאָר ניטאַמאַל קענען [גם לעתיד, לקבוע בית לבן בארץ ישראל]^{מד}.
אזוי ווי ס'שטייט^{מה} [אַז] חס ושלום [לומר] שיקבעו בארץ ישראל [מקומות של עבודה זרה. והרי לבן] ער האָט געדינט די עבודה זרה אויכעט^{מז}.

עא

וכל זה בהיותו בבית לבן, אבל עתה כששב לבן למקומו וַיַּעֲקֵב הָלַךְ לְיִדְבּוֹ, שפיר חלה אצלו קדושת הארץ, ועל כן וַיִּנְעֻזוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹהִים, שהם מלאכי 'ארץ ישראל'

יהיה איך שיהיה, קען זיין [אַז] בבית לבן [לא היה אפשר להיות שם בחינת ארץ ישראל].

^{מב} ועיין ברש"י (ויצא לא, ג): שוב אל ארץ אבותיך. ושם אהיה עמך. אבל בעודך מחובר לטמא אי אפשר להשרות שכניתי עליך.

^{מד} סגנון והמשך הדברים, דמקודם אמר רבינו דאפילו אם יוקבע בארץ ישראל לעתיד, ואם כן היה ראוי שתהיה שם גם עתה קדושת הארץ 'על שם העתיד' וכדברי מהרש"א בפירוש הגמרא ברכות, מ"מ כיון שיושב שם אדם רשע א"א לומר שם כלל זה. ושוב אומר רבינו כאן, דיתכן שגם לעתיד לא יוקבע באר"י מקום כזה, וא"כ אתי שפיר בפשטות מה שלא חלה שם קדושת הארץ, דלא שייך שם כלל סברת המהרש"א בפירוש הגמרא.

^{מה} דאיתא בגמרא מגילה (ו): אמר רבי יוסי בר חנינא, מאי דכתיב (זכרי' ט, ז) וַיְהִי כִּי יֵרָדוּ מִן הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁקְצוּ מִבְּנֵי שָׁמַיִם וַיִּשְׁאָר גַּם הוּא לְאַלְקִינוּ וְהָיָה כְּאֵלֶּיךָ בִּיהוּדָה וַיַּקְרֹן כִּיבוֹסִין. וַיְהִי כִּי יֵרָדוּ מִן הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁקְצוּ מִבְּנֵי שָׁמַיִם, זה בית גליא שלהן, וַיִּשְׁאָר גַּם הוּא לְאַלְקִינוּ, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום. וְהָיָה כְּאֵלֶּיךָ בִּיהוּדָה וַיַּקְרֹן כִּיבוֹסִי, אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים. ועל זה כתבו בתוספות שם: טראטריות וקרקסיות. יש מפרשים בתי עבודת כוכבים, ומכנה אותן טראטא' לשון חרפה, וקרקסיות רוצה לומר בית הכסא בלשון ערב. וקשה לומר שאותן מקומות מטונפות יכול ללמוד שם תורה, אלא ודאי לשממה יהא במהרה בימינו. ורוצה לומר בתים 'שמטאספים שם לוועד' של עובדי עבודת כוכבים [אבל לא בתי ע"ז עצמן]:

ועיין עוד בדברי רבינו בס"ג אחרון של פסח תשכ"א (לשון קדשו אות כ-א), ועוד בכ"מ, דגם להיש מפרשים שהביאו התוספות, אין זה אלא לעתיד, שאז כבר יהיה ביטול כללי לכחות הטומאה, אבל בזמן הזה אסור לכו"ע ללמוד תורה במקום כזה.

^{מז} כמבואר בפסוק (לא, ט) וַתִּגְבַּח בְּחַל אֶת הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאַבְיָה. ופרש"י, להפריש את אביה מעבודת אלילים נחפזנה.

איבערדעם ווען ס'איז געווען ויִלָּךְ וַיָּשָׁב לְבֶן לְמִקְמוֹ (לב, א), - און דערנאָךְ [אחר שברח ממנו תחילה] איז ער אים [נאָךְ געהאַט] נאָכגעלאָפֶּן, - אַז לֶבֶן איז געבליבן במקומו [ושוב לא ברח אחריו], וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדָרְכּוֹ, יַעֲקֹב 'אליין' איז געגאנגען לדרכו, אָן לְבֶן, איז 'שוין' געווען וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹקִים, האָט ער 'שוין' געטראָפֶּן מלאכי ארץ ישראל. ווייל ער האָט זיך אָפּגעשײדט פון לְבֶן, האָט ער זיי 'שוין' געזען, איז 'שוין' געווען בחינת ארץ ישראל, האָט ער שוין געהאַט די מלאכי ארץ ישראל.

עב

ואתי שפיר שיטת רש"י כי שם במקום ההוא פגע בשני מחנות מלאכים, שהם "מלאכי ארץ ישראל" ומלאכי חוץ לארץ מיט דעם איז רעכט - קען מען זאָגן - וואָס רש"י זאָגט [בפסוק] וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵים", [ווייל] 'דעמאָלטס' האָבן זיי זיך [באָגעגענט] איז עס טאַקע געוואָרן [שני מחנות, דעמאָלטס] איז דאָרט געווען די מלאכי חוץ לארץ [כיון שהיה עדיין בחוץ לארץ] און זיי זענען מיטגעווען די מלאכי ארץ ישראל [כיון שכבר היתה שורה שם קדושת ארץ ישראל. ומיושב קושיית הרמב"ן על רש"י].

עג

וגם "מלאכי חוץ לארץ" נשארו עמו אף כשכבר באו לשם מלאכי ארץ ישראל, לפי שעדיין הוצרך למלאכי חוץ לארץ לשלוח אותם לעשו. כי לא היה יכול לשלוח לו מלאכי ארץ ישראל, דהלא עָשָׂו היה בחוץ לארץ, וגם לא שיד שיחול בבית עָשָׂו קדושת הארץ, וכמו שביארנו לענין בית לבן [ואם תאמר מאחר שכבר באו לקראתו מלאכי ארץ ישראל, מדוע נשארו שם גם מלאכי חוץ לארץ]. קען אָבער זיין טאַקע [דלכן נשארו גם הם, ווייל] ער האָט דאָךְ געדאַרפט שיקן פֶּאָר עָשָׂו ש'לוחים [מלאכים ממש], און צו עָשָׂו האָט ער ווידער נישט געקאָנט שיקן די מלאכי ארץ ישראל, וואָרן ס'איז דאָךְ געווען 'חוץ לארץ' [ארצה שעיר שדה אדום]. ביי 'אים' [יעקב] איז געווען בחינת ארץ ישראל [אף בחוץ לארץ], אָבער צו עָשָׂו איז ווידער די זעלבע זאָךְ [שלא היה יכול לשרות אצלו קדושת הארץ], אַזוי ווי בבית לבן האָט נישט געקענט זיין [קדושת הארץ]. איבערדעם האָט ער געברויכט האָבן די מלאכי חוץ לארץ [אויך] 'ווייטער', [כדין ער זאָל זיי שיקן צו עָשָׂו].

עד

[שוב קושיא יג]

וזהו שנאמר וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו, היינו אותן מלאכים שכבר היו עמו עוד מלפני זה, והם מלאכי "חוץ לארץ" [וזה שממשיך בפסוק שלאחריו, כי על ידי זה] איז געווען וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו, די מלאכים וואָס זענען געווען 'פריער' פֶּאָר אים, פון 'פריער', [דהיינו מלאכי 'חוץ לארץ' שכבר היו עמו בחרן]. אַל עָשָׂו אַחֲיו אַרְצָה שְׁעִיר שְׂדֵה אָדוֹם, ווען ער האָט געוואָלט שיקן צו עָשָׂו, האָט ער געשיקט די מלאכי 'חוץ לארץ' וואָס זענען 'פריער' געווען.

עה

ביאור הפסוק: וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא "מַחְנֵים"

במקום ההוא דייקא היו עמו שתי מחנות בידו, שהם מלאכי ארץ ישראל ומלאכי חו"ל, אבל מקודם לזה היו עמו רק מלאכי חו"ל, ולאחר מכן כששלחם לעשו, נשאר אצלו רק מלאכי ארץ ישראל. ועל זה נקרא שם דייקא "מַחְנֵים" לויט דעם פֶּשֶׁט [של רש"י בפירוש "מחנים", אין] איבערדעם אויף 'דעם' פֶּלֶאץ [הנקרא

‘מחנים’ איז געווען ביידע [מחנות מלאכים]. ווייל ס’איז געווען [דאָרט] קדושת הָאָרֶץ, און ס’איז ‘דאָך’ געוועזן נאָך [בחוץ לארץ], דער ‘מקום’ אַליין איז דאָך געוועזן חוץ לארץ. מיט דעם פאַרשטייט מען דעם וַיִּקְרָא שֵׁם “הַמָּקוֹם הַהוּא” – “מַחְנֵים”, [על שם שדייקא במקום ההוא היו שם] צוויי ערליי מיני מלאכים. [משא“כ קודם לזה, היו רק מלאכי חוץ לארץ עמו. ולאחר מכן כשנכנס לארץ ישראל היו עמו רק מלאכי ארץ ישראל לבד].

עו

ישוב קושיא ז, וקושיא א-ב (לדרך רש"י סוף ויצא)

איבערדעם – דאָס קאָן טאַקע זיין – איז געווען וַיִּחַץ – [על דרך] ווי כ’האָב פריער געזאָגט [לדרך הרמב"ן] – “אַתָּה הָעַם אֲשֶׁר אַתָּה, די [מלאכים] וואָס זענען ‘מיט-געווען’. וואָס ער איז מרבה, דאָס גייט אַרויף אויף די מלאכים וואָס זענען ‘מיט’ געווען מיט אים, מיט זיין פּאָלק. ‘די’ האָט ער צוטיילט [מחנה המלאכים עצמה לשני מחנות, שהיו כלולים שני המחנות בתוך מחנה אחת]. (וכדלעיל אות מה).

וואָרן ס’איז געווען מלאכי ארץ ישראל און די מלאכי חוץ לארץ [שהיו שניהם נכללים תחילה בתוך מחנה אחת גדולה שהיו בה שני מחנות], האָט ער אָפּגעטיילט די מלאכי חוץ לארץ און ער האָט זיי דאָ געשיקט פאַר יעִשׁוּן פאַראויס, [והשאיר אצלו מלאכי ארץ ישראל].

עז

ממילא מיט דעם איז מיושב דאָס ענין, און די אַלע דקדוקים, איז מיושב דער גאַנצער ענין פון דעם וַיִּחַץ (קושיא א-ז). און וואָס דער מדרש זאָגט דאָ צו, מיט די צוויי מַחְנֵנוֹת [מלאכים שבסוף ויצא, ושאותם שלח יעקב, וכדרך רש"י בפירוש הכתוב “מחנים”].

עח

ישוב קושיא י – באופן ב (גם לדרך רש"י)

יעקב נתיירא שמא יתגברו המלאכים יותר מדאי נגד עִשׂוֹ, [קודם הזמן] של מפלת והכנעת עִשׂוֹ, ויש בזה ענין דחיקת הקץ, אשר יש בזה סכנה גדולה לישראל

נאָר וואָס זשע דען איז געווען וַיִּירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיִּצָר לוֹ, ס’האָט אים וויי געטון. ווייל ‘געזען’ האָט ער [אַז] ס’איז נאָכנישט די צייט. (וכדלעיל אות סג לדרך הרמב"ן). דאָס קאָן זיין טאַקע.

ער האָט געוואוסט דער כח [של עִשׂוֹ] איז אים שטאַרק, [און אויב] מיט די מלאכים ער וועט אים שלאָגן [צופיל], טאָמער אָבער [ס’איז] פאַר די צייט, ‘פאַר די צייט’ איז נישט גוט.

עט

וכעין המבואר ברש"י בפסוק וַיֵּשֶׁב אִתָּם אַבְרָם, שאברהם אבינו עשה בזה פועל דמיוני שלא יבא משיח בן דוד לכלות את האומות [קודם הזמן]

[ווי] רש"י זאָגט^{מז} [בפסוק וַיֵּרֶד הָעֵיטָל עַל הַפְּגָרִים] וַיֵּשֶׁב אִתָּם אַבְרָם [לך טו, יא].

^{מז} ברש"י לך לך (טו, יא): וַיֵּבֶתְרָם אִתָּם [בתוך]. חלק כל אחד לשני חלקים וכו'. וְאֵת הַצֶּפֶר לֹא בָתָר. לפי שהאומות עכו"ם נמשלו לפרים ואילים ושעירים וכו', וישראל נמשלו לבני יונה וכו', לפיכך בָתָר הבהמות, רמז על העכו"ם שיהיו קָלִין והולכין, וְאֵת הַצֶּפֶר לֹא בָתָר, רמז שיהיו ישראל קיימין לעולם. [וַיֵּרֶד] הָעֵיטָל. הוא עוף, ועל שם שהוא עט ושואף את הנבלות לטוש עלי אוכל וכו'. עַל הַפְּגָרִים. על

וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם [אִיז] אַ רְמֹז, וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל הַפְּגָרִים מֵיִנֵּט מֵעַן דִּי אֹמֹת הָעוֹלָם, [אֹן] עֵיט אִיז דָּוֶד, אַזֹּי זָאָגְט דָּאָךְ רִשִּׁי, - ס'אִיז אִין דִּי מִדְרָשִׁי חֲכָמֵינוּ ז"ל^מ, אִין פֵּיט אִיז אויך דִּי זַעֲלָבֶע אִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה^ט, אֹן רִשִּׁי זָאָגְט עַס אויפֿן אָרֶט, - וַיֵּרֶד הָעֵיט מֵיִנֵּט מֵעַן בֶּן דָּוִד, עַל הַפְּגָרִים דָּאָס זַעֲנֵעַן דִּי אֹמֹת הָעוֹלָם, וַיֵּשֶׁב אַבְרָם, [עַר הָאָט] אַוועקגעבִּלָּאָזֶן [אַז] עַר זָאָל נִישֵׁט קוֹמֵעַן 'פֶּאָר דִּי צִיִּיט' מַכְלָה זֵיִן דִּי אֹמֹת, [ווייל] ס'טוֹיג נִישֵׁט. עַד שִׁיבָא מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה, בִּיז דַּעַר מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה וועט קוֹמֵעַן זָאָל עַר נִישֵׁט מַכְלָה זֵיִן דִּי אֹמֹת.

פ

ובודאי שלא היה כוונת אברהם אבינו בזה לטובת האומות, אלא לטובתן של ישראל. כי ע"י שעושין פעולות להקדים הזמן יש בזה סכנה גדולה, וכמבואר באגרת תימן להרמב"ם

לכאורה וואָס עפֿעס האָט אַבְרָהָם אַבִּינוּ [זיך] אָנגענומען פֿאַר דִּי אֹמֹת הָעוֹלָם. [אמנם] ווייל עַר הָאָט געוואוסט אַז ס'אִיז נִישֵׁט גוּט אַז ס'אִיז 'פֶּאָר דִּי צִיִּיט', ס'וועט נִישֵׁט אויסהאַלטן, הָאָט עַר מורא געהאַט חלילה פֿאַר גרעסערע צרות. אַזֹּי ווי דַּעַר רַמב"ם זָאָגְט מְבֹאֵר^י, [אַז] דָּאָס אִיז דַּעַר טַעַם וואָס מ'הָאָט באַשוואירן שְׁלֹא יִדְחֻקוּ אֶת הַקֶּץ (כתובות ק"א), ווייל ס'אִיז אַ גְּרוֹיסע סַכְנָה. אַ גְּרוֹיסע סַכְנָה אִיז עַס פֿאַרן כָּלל יִשְׂרָאֵל, אַז מ'אִיז מִמָּהֵר דַּעַם קֶץ 'פֶּאָר דִּי צִיִּיט'.

הבתרים. וַיֵּשֶׁב [אַתָּם אַבְרָם]. לשון נשיבה והפרחה וכו', רמז שיבא דוד בן ישי לכלותם, ואין מניחין אותו מן השמים, עד שיבא מלך המשיח.

^מ בילקוט שמעוני (לך לך, רמז עו): וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל הַפְּגָרִים, זה דוד בן ישי שנמשל כעית וכו'. כצאת השמש מן המזרח היה אברהם יושב מניף עליהם בסודרו, כדי שלא ימשול בהן העיט עד שבא הערב. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מכאן אתה למד שאין מושלן של ארבע מלכיות הללו אלא יום אחד מימיו של הקב"ה, אמר לו ר' אלעזר בן ערך, כדברך, שנאמר (איכה א, יג) נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה, חוץ משתי ידות שעה, תדע לך שהוא כן, בוא וראה כשהחמה נוטה לבוא במערב, שתי ידות שעה תש אורו אין נוגה לו. וכן עד שלא יבוא הערב יצמח אורן של ישראל, שנאמר (זכריה יד, ז) וַהֲיָה לַעֲרֵב יְהִיָּה אור.

^ט ביוצרות ליום ב' דראש השנה (בפיט האריך שלפני קדושת שחרית): הַשְּׁבִיעִי כְּשֶׁנֶּדְבָר עֲמוּ בֵּין הַבְּתָרִים, וְהָרְאָהוּ אַרְבַּע מַלְכִּיּוֹת כְּבִירִים, שְׁמוֹשָׁלִים בְּזִמְנָם וַיֹּאבְדוּ לְדוֹר דּוֹרִים. עֲגָלָה מְשֻׁלָּשֶׁת זוּ מַלְכוּת אֲרָמִים אֲרוּרִים, אֲשֶׁר הָיָה כְּעֲגָלָה דְּשָׁה וְכַחְזִיר יָעָרִים. וְעַז מְשֻׁלָּשֶׁת אֵלּוּ יוֹנִים שְׁנִמְשָׁלוּ לְצִפְרִיִּים. וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ זוּ מַלְכוּת מִדֵּי וּפְרָס חֲבָרִים, כְּעִנְיָן שְׁנָאֵמֶר הָאֵיל אֲשֶׁר רָאִית בְּבִירוֹרִים. וְתֹר אֵלּוּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל שְׁנִמְשָׁלוּ לְשׁוּרִים. וְגִזְלֹל אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנִמְשָׁלוּ לְיוֹנִים וְתוֹרִים, כְּעִנְיָן שְׁנָאֵמֶר יוֹנִתִּי בַּחֲגִיר הַסֶּלַע וּבַסְּתֵרִים, וְלִקַּח וּבַתָּרָם לְשָׁנֵי בְּתָרִים, כִּדִּי לְהַתִּישׁ כַּחֵם וְזִכְרָם לְהַחֲמִיר. וַיֵּרֶד הָעֵיט לְאַבְרָם הַ דָּוֶד רֹאשׁ הַגְּבוּרִים, כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה מִנִּיף עֲלֵיהֶם בַּסּוּדָרִים, שְׁלֹא יִמְשֹׁל בָּהֶם הָעֵיט עַד הָעֶרֶב כְּסוּד מֹרִים, לְהוֹדִיעַ שְׁאִין מוֹשָׁלִים אֵלָּא יוֹם אֶחָד מִיּוֹמוֹ שֶׁל יוֹצֵר הָרִים, חוץ מִשְׁתֵּי יְדוֹת שְׁעָה בְּשַׁעֲוָרִים, כְּשֶׁהַחֲמָה נוֹטָה בַּמְּעֵרֶב שְׁתֵּי יְדוֹת שְׁעָה מִכְּהָה אֲוִרִים, כֵּן עַד שְׁלֹא יָבֹא הָעֶרֶב יִצְמַח אֹרֹךְ לְיִשְׂרָאֵל, וַהֲיָה לַעֲרֵב יְהִיָּה אור לְהוֹדִיעַ.

^י באגרת תימן להרמב"ם (בסוף): ואלה הדברים שקדמה הבטחתם ע"י הנביאים, שהודיעונו כמו שאמרתי לכם, שבקרב לימות המשיח האמיתי, ירבו הטוענים והחושבים שכל אחד מהם משיח, ולא תעמד טענתם ולא תתאמת, ויאבדו הם ויאבדו עמהם רבים.

ולפי שידע שלמה עליו השלום ברוח הקודש שהאומה הזאת בארץ זמן גלותה, תפצר להתנועע בלא עתה הראויה, ויאבדו בשביל זה ויבואו עליהם צרות, הזהיר מלעשות זה והשביע האומה על דרך משל, ואמר (שיר השירים ב, ז) הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוּ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲרִיר וְאִם תַּעֲזֹרְרוּ אֶת הָאֶהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֵץ.

ואתם אֲחִינוּ אַהֲבִינוּ, קְבִלּוּ עֲלֵיכֶם שְׁבוּעָתוֹ, ואל תעירו את האהבה עד שתחפץ. ובורא העולם במדת רחמים יזכור אותנו ואתכם, לקבץ גליות נחלתו וחבלו, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ויוציאנו מגיא הצלמות אשר הושיבנו בו, ויסיר מחשך עינינו ומאפל לבנו, ויקיים בימינו ובימיכם (ישעי' ט, א) הָעַם הַהֲלֵכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אור גָּדוֹל יֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צִלְמוֹת אור נִגַּה עֲלֵיהֶם וכו'.

מיט דעם איז רעכט, איבערדעם האָט ער דאָ וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם ביז דער מלך המשיח וועט נישט קומען.

פא

וכמו כן נתיירא יעקב מזה, שלא ינצחו את עֲשׂוֹ יוֹתֵר מִן הָרְאוּי, ולא ימחו אותו קודם הזמן איבערדעם יעקב אבינו האָט טאַקע מורא געהאַט, ס'איז נישט גוט, ער [יעקב] איז טאַקע אַזוי שטאַרק, און מ'וועט אים [עֲשׂוֹ] גובר זיין, ס'איז אָבער נישט די צייט, 'פאַרן' [זמן ביאת] מלך המשיח.

פב

כי עֲשׂוֹ ושרו הם שורש כל האומות, ואם ירצו למחותו לגמרי הוא סכנה גדולה [און] קען זיין, [ווייל] עֲשׂוֹ איז געווען דער מקור פון אַלע אומות, [והשר שלו] דער ס"מ איז דאָך דער ראש פון אַלע [שרי האומות, ולכן] אַז מ'וועט אים אויסמעקן, אינגאַנצן אויסמעקן, וועט דאָך נישט גוט זיין. ס'איז 'פאַר די צייט'.

פג

[ישוב קושיא זו]

וזה שנאמר וַיֵּצֵר לוֹ שְׁמָא יִהְיֶה אֶת אַחֲרִים, שבוה יגרום סכנת הריגה לישראל ח"ו, מחמת גודל הקטרוג [ולכן] האָט ער זיך דערשראַקן, האָט ער מורא געהאַט. איז געווען וַיֵּרָא יַעֲקֹב מָאָד וַיֵּצֵר לוֹ, [ופירש רש"י] וַיֵּרָא שְׁמָא יִהְיֶה [וַיֵּצֵר לוֹ] שְׁמָא יִהְיֶה אֶת אַחֲרִים. ער האָט מורא געהאַט [אַז ס'איז] 'פאַר דער צייט', חלילה קאָן אים באַפאַלן אַן אַנדערע סכנה. - אוי וויי. - אפילו [אַז] ער וועט טאַקע גובר זיין [בימי], אָבער דער קטרוג איז זייער גרויס, ער האָט דאָך געוואוסט [אַז] 'דאָס גייט נישט אַזוי'.

פד

[ויעקב אבינו] ער איז באַקאַנט געווען, ער האָט דאָך געוואוסט די אַלע מְדוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת [בשורשם], ער האָט דאָך אַלעס פאַרשטאַנען [שכרוך בזה קטרוג וסכנה גדולה]. און אַזוי ווי מ'זעט, די הייליגע חכמים האָבן אונז אַלע געוואָרנט אויף דעם^{נא}.

פה

איבערדעם האָט ער זיך געפאַרכטן, ממה נפשך. ער האָט זיך פאַר ביידע געפאַרכטן, [גם על] שְׁמָא יִהְיֶה אֶת אַחֲרִים, וַיֵּצֵר לוֹ, אַזוי ווי מ'האָט דאָך געלערנט.

פו

ומטעם זה הלך יעקב לקראת עֲשׂוֹ רק בדרך הכנעה גדולה, ואמר כֹּה אָמַר "עֲבָדְךָ יַעֲקֹב, אֵעָ"ג שְׁחִיה לֹא כֹח גָּדוֹל נִגְדוּ, ע"י המחנות של מלאכים

איבערדעם איז ער געגאַנגען מיט די גרויסע הכנעה, [אפילו] נעבן^{נב} דעם גאַנצן כח וואָס ער האָט געהאַט, ער האָט געקענט אַלעס גובר זיין - קאָן מען דאָך פאַרשטיין - מיט אַזעלעכע מַחֲנוֹת [של מלאכים, עם כל זה אמר בהכנעה] כֹּה אָמַר "עֲבָדְךָ יַעֲקֹב, ער האָט אונז געלערנט [אַז] 'פאַר' די צייט, איידער ס'קומט דער מלך המשיח, קען מען גאַרנישט טון, מ'דאַרף נישט, און מ'טאַר נישט טון. אַזוי ווי די גמרא זאָגט (כתובות קיא.).

^{נא} כמבואר בגמרא כתובות (קיא.).

^{נב} פירוש: 'טראָץ' דעם גאַנצן כח.

פז

וכמבואר במדרש עובדא דרבי ואנטונינוס שצוה לכתוב דייקא בלשון
מאת "עבדך" יהודה, באומרו שכן הורה לנו יעקב אבינו את הדרך

[אזוי ווי] ס'שטייט 'דא' [בפרשתן] אין מדרש חכמינו ז"ל²², אז רבינו הקדוש [רבי
יהודה הנשיא] האָט געשיקט פאַר אַנטונינוס, אַ בריוו האָט ער געשיקט, און ער האָט
געהייסן רבי אָפּס'ן [שרייבן דעם בריוו], האָט ער זיך אונטערגעשריבן מאַת 'יהודה
נשיאה' לאדוני אַנטונינוס, האָט ער [רבינו הקדוש] געהייסן, ער האָט צוריסן דעם בריוו
און ער האָט געהייסן איבערשרייבן מאַת "עבדך יהודה", מאַת 'עבדך יהודה' לאדוני
אַנטונינוס.

האָט ער [רבי אפס] אים געפרעגט, פאַרוואָס איז דער רבי דעם כבוד התורה
מִשְׁפִּיל, דו שרייבסט "עבדך". שרייבט ער [השיב לו] בין איך דען מער פון מיין זיידן,
יעקב אבינו האָט אויך געזאָגט כּה אָמַר "עבדך יעקב".

פח

[על כל פנים] מיט דעם האָט ער אונז אויסגעלערנט, אַז פאַרן זמן, פאַרן מלך
המשיח - האָט ער אויסגעלערנט - זאָל זיין הַכְנָעָה.

פט

הקדמה לשוב קושיא יא-יב

דאָס קען זיין האָט ער דאָ באַפוילן פאַר עֲשׂוֹן [וְיִהי לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר, זֶה מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד].

צ

שרי האומות יודעין מזה שלאחר ביאת המשיח יכרעו ויפולו, וכשאנו אומרים להם שאנו ממתינים על ביאת המשיח, אינם
מתרגנים על זה. אבל אם אנו רוצים להתנשא עוד בזמן הגלות, אז הם מתרגנים מאוד

לעולם איז אזוי.

'דעס' ווייסן זיי [האומות], מיט די 'שָׁרִים' זייערע, [כי לעתיד לאחר ביאת המשיח יכרעו
ויפולו].

ווי ס'שטייט, רש"י זאָגט²³ מסורת היא בידם שיפלו ביד בני יעקב, מסורה ביד
בני עֲשׂוֹן. 'דאָס ווייסן זיי' אַז ס'וועט אַמאָל זיין 'אַן עַק' [להם], זיי וועלן אַ מַפְלָה
האַבן.

די פירערס, די מנהיגים און די שרים, די שרי מעלה, זיי ווייסן דאָס [שלעתיד
יתבטלן].

נאָר וואָס'זשע דען, זיי זענען זיך מַתְגַּבֵּר [ללחום] אַז מ'זאָל זיי נישט [מנצח זיין]
'פאַר' דער צייט, 'דעמאָלטס' [אם רוצין ישראל להתגדל] פאַרפירן זיי, זיי פאַרפירן און זיי
זענען ברוּזָז.

²² בבראשית רבה (עה, ה): וַיִּצְוּ אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֹדְנִי לְעֲשׂוֹן. רבינו אמר לרבי אָפּס כתוב חד אגרא מן
שמי למרן מלכא אנטונינוס, קם וכתב מן "יהודה נשיאה", למרן מלכא אנטונינוס, נסבה וקרייה וקרעיה, אמר
ליה כְּתוּב מִן "עבדך יהודה" למרן מלכא אנטונינוס. אמר ליה, רבי מפני מה אתה מבזה על כבודך, אמר ליה
מה אנא טב מן סבי, לא כך אמר כּה אָמַר "עבדך יעקב".

²³ ברש"י בפרשתן על הפסוק (לד, ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל שְׁמֵעוֹן וְאֶל לֵוִי עֲכָרְתֶּם אֹתִי לְהַכְאִישְׁנִי בִישָׁב הָאָרֶץ, כתב
ו"ל: עֲכָרְתֶּם. לשון מים עכורים, אין דעתי צלולה עכשיו. ואגדה (בראשית רבה פ, יב) צלולה היתה החבית
ועכרתם אותה, מסורת היתה ביד כנענים שיפלו ביד בני יעקב, אלא שהיו אומרים עד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנִחַלְתָּ אֶת
הָאָרֶץ (משפטים כג, ל), לפיכך היו שותקין.

[אָבער] אויף דעמאָלטס [לאחר ביאת משיח] ווייסן זיי 'איז פאַרפאַלן'.

צא

איבערדעם איז אַזוי 'על פי פשטות' אויכעט^{יה}.

ווען אידן, ווען זיי גייען 'דעם' דרך, מ'וואָרט אויף ביאת המשיח, [וואָס ווען] מ'וואָרט, זוכט מען נישט קיין 'גדולה' אין זמן פון שליטת האומות. ממילא האָבן 'זיי' נישט וואָס ברוֹגֶז צו זיין. ווייל דעם וואָס מ'זאָגט מ'וואָרט אויף מְשִׁיח'ן, דעם אַרט זיי נישט.

צב

מילא מ'שמועסט דאָך נישט, די [גוים] וואָס זענען נישט מאמינים אין ביאת המשיח, איז דאָך אַודאי נישט [שייך שיתרגזו ממה שאנו ממתנים על ביאת המשיח שאז יהיו האומות כלים]. און [אפילו] די וואָס זענען מאמינים, ווייסן זיי ווידער אַז דאָס וועט זיין פאַרפאַלן 'דעמאָלטס'.

צג

אָבער טאָמער אַז מ'וויל עפעס טון 'פריער', דעמאָלטס איז עס דער גרויסער פחד. דעמאָלטס איז נישט גוט, דעמאָלטס זענען זיי ברוֹגֶז.

צד

ישוב קושיא יא-יב

וזהו ששלח יעקב לעשו, עַם לְבָן "גִּרְתִּי", שהייתי מתנהג 'כגר' ולא ביקשתי שום גדולות בזמן גלותי. רק "ואחר" עד עֲתָה, שהייתי 'ממתין' עד בוא זמן גאולתי והאסיפה מן הגלות

איבערדעם יעקב אבינו האָט אָנגעזאָגט עַם לְבָן "גִּרְתִּי", איך בין געווען אַ 'גר' די גאַנצע צייט, כאָטשיג דו קוקסט אָן מיין גרויסקייט, פון די מלאכים די גרויסע, די גרויסע מַחֲנוֹת וואָס ער האָט, אַזויפיל רבבות פון מלאכי השרת, פונדעסטוועגן "ואחר" עד עֲתָה, איך האָב "געוואָרט", איך האָב מיך נישט געאיילט.

צה

וַיְהִי לִי, שזאת היתה תמיד לגדר עיני, הענין של שור וַחֲמוֹר, זה משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. והכוונה שלא היה לו שום תקוה אחרת של איוה גאולה, רק התקוה וצפייה על ביאת משיח

וַיְהִי לִי, ס'איז געווען 'פאַר מיר' [לגדר עיני, שור זה משיח בן יוסף, וַחֲמוֹר זה משיח בן דוד]. אַ איד האָט דאָך פאַר די אויגן אייביג, דאָס ענין פון מְשִׁיח. קיין אַנדערע [תקוה] האָט ער נישט, קיין אַנדערע הַשְׁתוֹקָקוּת. אַז מ'וויל האָפֶן אויף אַ גאולה פון אידן, האָט מען נישט קיין אַנדערע [תקוה, חוץ מביאת 'המשיח']^י. (ומישוב קושיא יא).

צו

ולכן אמר "וַיְהִי" לִי בלשון עבר, דכל הענין דלעתיד כבר עומד לגדר עיני בעבר

פאַרדעם איז דאָס [בלשון עבר] "וַיְהִי" לִי, ווייל דעם וואָס מ'האָט 'כסדר אין די מחשבה', דעם איז שוין 'געווען'. (ומישוב קושיא יב).

^{יה} גם בסתם המון עם של האומות, אף שאינם מבינים כל זאת על בורני, כמו שמבינים השרים שלהם.

צז

ובעין מה שפירש השל"ה על דברי המדרש עתידין ישראל שיאמרו שירה "לעתיד לבא", דגם עתה כבר אומרים שירה על "לעתיד לבא"

[וכמו שעל אומרים ז"ל] עתידין ישראל שיאמרו שירה [לעתיד לבא], זאגט דער של"ה הקדוש^י [כעין בחינה הנזכרת, כי אנו כבר אומרים עתה שירה על] לעתיד לבוא, [אויף] דעם וואָס וועט נאָכקומען [בעתיד. כי גם בזמן הגלות משימין לנגד עיניהם ענין הגאולה, עד כדי כך שאף אומרים כבר שירה על העתיד].

צח

ואמר ויהי "לי" ולורעי רק ענין זה של ביאת המשיח, הנקרא בלשון "שור וחמור", ולא שום בקשת גדולה אחרת [וכמו כן ביעקב אבינו], ער האָט אַלץ 'געהאַט' דאָס פאַר די אויגן, וְיִהְיֶה 'לי', ביי 'מיר', לי וְלִנְיָי, האָט ער נאָר געהאַט פאַר די אויגן אַז שׁוֹר וְחִמּוֹר [זה משיח], אונז וויל מיר נאָך זוכה זיין צו ביאת המשיח [שנאמר בן] עֲנִי וְרוֹכֵב עַל הַחֲמֹר. עפעס אנדערש זוכט מען נישט, קיין אנדערע גְדוּלָה.

צט

וכמבואר במדרש בפסוק מה תִּחְזוּ בַשּׁוּלְמִית, ש'ישראל משיבין לאומות העולם שאין רוצין בשום גדולה מהם בזמן הגלות אַזוי ווי דער אמת [שאין לבקש גדולה אחרת בזמן הגלות], ווי ס'שטייט^{יב} [במדרש, בבואר פסוק] [שיר השירים ז, א] מה תִּחְזוּ בַשּׁוּלְמִית כְּמַחֲלַת הַמַּחְנִים, [שישראל אומרים לאומות העולם] טאַמער קענט עטס נישט געבן אַזוי ווי די דְּגָלִים [אין אנו רוצים בשום גְדוּלָה מכאן] נט.

ק

און 'דער איד' וואָס ער גלייבט אין דְּבָרֵי חֻמִּים, אין ביאת המשיח, אין יְשׁוּעָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דער קען גאָר קיין אנדער 'געדאנק' נישט האָבן, קיין אנדערע 'מחשבה' נישט.

קא

און ווער ס'קלערט חלילה אַז ס'איז 'פאַרהאַנדן' אַ גְדוּלָה [לישראל באופן אחר], און גאָר ער קאָן חלילה 'נִהְנֶה זיין' דאָס מינדעסטע אויף אַ אנדערע בחינה, פאַר ביאת

^{יב} בשל"ה הקדוש (פרשת בשלה, תורה אור): ויתבאר על פי מדרש רבה (שמו"ר כג, ה) וזה לשונו, תְּשׁוּרֵי מֵרָאשׁ אֲמָנָה (שה"ש ד, ח), עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא שנאמר (תהלים צח, א) שִׁיר חֲדָשׁ כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה וכו'. וקשה, 'עתידין' שיאמרו 'לעתיד' לבא הוא כפל, ודי היה בעתידין או בלעתיד לבא וכו'. הענין הוא, מדת צדיקים הוא מיד שהובטחו לדבר טוב, לומר שיר ושבח להשי"ת מיד, אף שעדיין לא נתקיים, כי זהו מצד האמונה שמאמינים בדבריו ברוך הוא וברוך שמו וכו'. ובוזה מבואר המדרש שעתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא, כלומר עתידין כשיתבשרו להגאולה, יאמרו שירה על מה שעתידי לבא, דהיינו על הניסים שיבואו שיתבשרו עליהם, יקדימו לשורר מיד, ויהיו בחזק אמונתם כאילו נעשה. וזהו שִׁירוֹ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ, ואחר כך כתיב כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה, ואע"פ שעדיין לא נַעֲשָׂה הוא כאילו עָשָׂה. וזהו תְּשׁוּרֵי מֵרָאשׁ אֲמָנָה, כלומר תתחיל לשורר 'מראש', דהיינו מקדם אשר נעשה, וזה לך מצד 'אֲמָנָה'. [וכן כתב השל"ה גם בווי העמודים (פרק כז)].

^{יג} בלשון הפסוק בפרשת וירא (כא, כג).

^{יח} במדרש רבה (במדבר ב, ד) [וכן הוא בתנחומא (במדבר, סימן יא)]: אומרים להם האומות שובי שובי השולמית, הדבקו לנו, בואו אצלנו, ואנו עושין אתכם "שלוטנים, הגמונים, דוקסין, אפרכין, אסטֶרְטִילִיטִין", שובי שובי וְנִחְזֶה בָךְ, ואין "נחזה" אלא שררה שכן אמר יתרו למשה וְאַתָּה "תִּחְזֶה" [מִכָּל הָעָם אֲנִי חֵיל] וגו', שובי שובי "וְנִחְזֶה" בָךְ. וישראל אומר מה תִּחְזוּ בַשּׁוּלְמִית, מה גְדוּלָה אתם נותנים לנו, שמה כְּמַחֲלַת הַמַּחְנִים, שמה יכולים אתם לעשות לנו כְּגִדּוּלָה שעשה האלקים במדבר, דגל 'מחנה' יהודה, דגל 'מחנה' ראובן, דגל 'מחנה' דן, דגל 'מחנה' אפרים, יכולים אתם לעשות לנו כך? מה תִּחְזוּ בַשּׁוּלְמִית, מה גְדוּלָה אתם נותנים לנו, שמה כְּמַחֲלַת הַמַּחְנִים, שמה יכולים אתם ליתן לנו כְּגִדּוּלָה שעשה לנו האלקים במדבר, שהיינו חוטאים והוא 'מוחל' לנו ואומר לנו (תצא כג, טו) וְהָיָה 'מִחְנֶיךָ' קְדוֹשׁ.

^{יט} ועיין באורך בס"ג במדבר תשי"ד (לשון"ק קונטרס קג).

המשיח, אַנדערש ווי ס'שטייט אין די תורה הקדושה, - און ווער שמועסט [אויב ס'איז]
דורך רשעים, און דורך מינות, - איז בלי ספק מינות נזקק בוי.
[והגם] ער זאגט [עס] נישט אויס, ער איז אפשר אליין נישט קיין מבין אויף זיך,
אַבער ס'ליגט אין אים אַ שמוץ מינות.
דאָס איז בלי ספק, ס'קאָן גאָר אַנדערש נישט זיין.

קב

דער איד וואָס ער האָט די אַמונת אַמאָן אין השם יתברך און אין די תורה הקדושה,
[דער] ווייסט אַז ס'איז נישטאָ עפעס אַנדערש נאָר ביאת המשיח, פאַר גאולתן של
ישראל.

[און אז מ'ווייסט דאָס], ממילא קאָן מען עקזעסטירן 'דערווייל' [בין האומות], גיט דער
אייברשטער חן ביי די אומות, און ס'געשעט אים גאָרנישט, וואָרן מ'היט אָפּ [מן
השמים], שְׁלֹא אָחַד בְּלִבָּד עֹמֵד עֲלֵינוּ וְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

קג

נאָר אַז בעונינו הרבים, אַז מ'איז נישט געגאַנגען 'דעם דרך', און מ'האָט 'אָזוי
געפירט' דעם כלל ישראל, מ'איז נאָכגעגאַנגען [אחרי עצת הכופרים], דעם האָט בעונינו
הרבים גורם געוועזן די אַלע צרות און די אַלע הריגות [שבשנות הזעם].
דאָס איז אַלע [צרות], כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצַתְּנוּ, בלי ספק איז נאָר בסיבת פון
'דער קליפּה' רחמנא ליצלן, פון 'דעם' שייט של מינות, אַז מ'זאָל זיך 'זוכן אַ
באַפרייאונג' פאַר ביאת המשיח, בעונינו הרבים.
ס'איז נאָך אַזאַ 'צרה' נישט געווען פאַר אידן מיום הוֹסְדָה הָאָרֶץ, [ווי] די
'ביטערע' שיטה.

קד

איבערדעם האָט דאָס יעקב אבינו האָט באַפּוילן^ס פאַר עשׂוֹן, אַז דו זאָלסט
נישט ברוגז זיין, איך באַפעל דיר זאָלסטו וויסן איך זוך נישט גאָרנישט, נאָר ויהי לי
שׁוֹר [וְחִמּוּר], איך וואָרט נאָר אויף מְשִׁיחַן, ממילא וְאֲשַׁלְחָה לְהַגִּיד לְאָדְנִי, זאָלסט
וויסן.

- דאָס איז די 'אידישע' שיטה, אַז מ'איז 'דאָס' מודיע פאַרן גוי. -
איז לְמַצֵּא חֵן בְּעֵינֶיהָ, באַקומט מען ביי אים. ווען ער זעט אַז מ'זוכט [נישט],
ער ווייסט אַז מ'זוכט נישט גאָרנישט.

קה

דעם וואָס מ'וואָרט אויף מְשִׁיחַן, אויף דעם איז ער נישט ברוגז, דאָס אַרט אים
נישט.

ווייל דאָס ווייסט ער [אויך אז] דאָס איז אַודאי, אַדער גלייבט ער נישט, אַדער אַז
ער גלייבט ווייסט ער [אַבער אַז] פון דעם קאָן ער זיך ממילא נישט העלפן, צו דעם קאָן
ער גאָרנישט טון. דאָס קריכט אים נישט אַריין אין זיין פאָליטיק, און אין זיינע

^ס מלשון הפסוק בפרשת חקת (כ. יד): כה אמר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָה יְדַעְתָּ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצַתְּנוּ.

^{סא} כלשון הפסוק "וַיֵּצֵא" אֲתָם לְאָמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאָדְנִי לַעֲשׂוֹ, כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב וְגו'.

דרכים, דעס איז אן ענין אחר, ביאת המשיח, [הנה אָנכי] שלח לָכֶם אֶת אֱלִיהוּ (מלאכי ג, כג), דאָס איז נישט 'זיין עסק'.

ער איז נאָר ברוגז אז מ'זוכט [גדולות] אויף אן אנדערן אופן, אז מ'זוכט גאָר אויף אַ פּאַליטישן אופן, אָן ביאת [המשיח], פאַר ביאת המשיח.

קו

מיט דעם פאַרשטייט מען וואָס ער האָט אים געשיקט, ער האָט דאָ געשיקט פאַר עשׂוין לְמַצֵּא חַן בְּעֵינֶיךָ, זאָגט ער וְיָהִי לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר.

[דלכאורה קשה וכי] פון דעם וועט ער האָבן חן? וואָס וויל ער היצט, מיט ביאת המשיח האָט ער אים באַפוילן? וואו קומט דאָס אויף דעמאָלטס (זכמו שהקשינו בקושיא יא).

קז

נאָר מיט דעם וואָס ער האָט אים 'דאָס' באַפוילן, אז דעס איז זיין 'געדאַנק', ער פאַרמאָגט נישט עפעס אנדערש [ווי וואַרטן אויף 'ביאת המשיח'], ער וויל נאָר [אז] ער זאָל קאָנען עקזעסטרירן, ער זאָל קאָנען דינען דעם באַשעפער, ער זאָל זיך קאָנען אויפהאַלטן, און אויפציען די דורות, מיט די הייליגע שבטים, אויפציען דורות ישראל, און מ'זאָל האָבן 'וואָס מ'ברויך' דערצו, ביז מ'וועט דערוואַרטן "ביאת המשיח". [בדרך זה מוצא יעקב חן בעיני עשׂוין].

קח

ווען מ'העט אזוי גיווען געטון, העט מען שוין דאָס לאַנג גיווען געהאַט, [דעם] "ביאת המשיח".

בעניני הרבים, נאָר 'דעס' האָט נעבעך מאַחר געווען דעם קין.

קט

איבערדעם ווען ער האָט דאָס באַפוילן פאַר עשׂוין, מיט דעם האָט ער אים 'באָרואיגט', לְמַצֵּא חַן בְּעֵינֶיךָ.

און דערווייל האָט ער אים געוויזן די גרויסע הַכְנָעָה. איז טאַקע גוט געוואָרן [ששבה חמת עשׂוין מעל יעקב].

קי

'דאָס' האָט יעקב אבינו אויסגעלערנט. [באומר] וְיָהִי לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר [זה משיח]. דאָס איז עס געווען [בכוונת דברי יעקב בשליחותו לעשׂוין]²⁰.

קיא

[קושיא יד]

ובזה יבואר ישוב קושיא יא-יב

במה שדרשו עם לָכֵן "נְרָתִי", ותר"ג מצות שמרתי, קשה לכאורה דמה נפקא מינה לעשו בזה

איבערדעם קאָן זיין, האָט ער אים באַפוילן תרי"ג מצות שמרתי.

[דקשה] לכאורה וואָס האָט ער אים דאָ [געזאָגט מיט דעם], וואָס האָט ער אים דאָ פאַרענטפערט? איז דען עפעס אַ יחסוּת ביי עשׂוין [אז] ער האָט געהאַלטן ביי לָכֵן [דין] תרי"ג מצות.

²⁰ וועיין עוד מענין זה בס"ג וישלה תשי"ז, וישלה תשכ"א, ובדרוש ביום א' וישלה תשכ"ח.

קיב ישוב קושיא יד

אבל לדרכינו נוחא, כי באמת 'מצד הטבע' האדם רוצה לבקש גדולות, ובפרט ש'ישראל' הם במבצע עזין שבאומות, ורק 'מצד שמירת התורה והמצוות' אנו במדרגה זו שלא לרצות בשום גדולה בין האומות, קודם זמן הגאולה

נאָר 'דאָס' קען טאַקע זיין, ווייל ער [עֲשׂוֹן] האָט דאָךְ נישט געגלייבט, ער ווייסט [אַז] די 'טבע' [הוא לבקש שררה, ובפרט כן] עז שבאומות ישראל^י, [וְחָשַׁשׁ יַעֲקֹב] אַז ער גלייבט [אים] נישט אַז ער וויל וואַרטן אויף ביאת המשיח.
נאָר וואָס'זשע דען, אַ איד וואָס ער האַלט טאַקע תרי"ג מצות, דער איז 'אָזוי' [כדרך שאמר יעקב אבינו].

קיג

און ווער ס'איז נישט [עומד בדרך זה, איז] בלי ספק האָט ער עובר געווען עבירות חמורות. ווייל [נשיטה מרה זו של התקוממות בגלות] דאָס פירט אַראָפּ פון דער אמונה.
אין כמה עבירות חמורות האָט עס זיכער אים אַריינגעפירט, [אויב] אַז ער נישט ביי 'דער' בחינה [של האמונה האמיתית, בצפייתו רק לביאת משיח].

קיד

ולכן כדי שיאמין לו עֲשׂוֹן שבאמת אינו מבקש גדולה לעצמו, רק הוא ממתין על ביאת המשיח בלבד, לזה הקדים לו הקדמה זו שהוא "שומר תורה ומצוות", ומי שהוא שומר תורה אינו ממתין רק על ביאת המשיח

איבערדעם האָט ער 'דאָס' באפּוילן פאַר אַן הקדמה [דעם תרי"ג מצות שמרתי, כי בכדי] אַז מ'זאָל אים גלייבן אַז ער איז ביי דער בחינה פון 'וְיָהִי לִי שׁוֹר וְחָמוֹר [זה ביאת המשיח], האָט ער געשיקט די הקדמה [עם לְכֵן גִּתִּיתִי] ותרי"ג מצות שמרתי, איך בין אַ שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת.
[ווייל] אַ איד וואָס ער איז אַ שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת, דער איד איז טאַקע אָמֶת'דיג ביי דער בחינה [פון] 'וְיָהִי לִי שׁוֹר וְחָמוֹר'.

קטו

סיום ישוב המדרש בקושיא יא

מה שדרשו בהמשך הפסוק ויהי לי שור וחמור, צאן ועבד ושפחה, אלו ישראל, הכוונה שע"י דרך זה שממתינים רק על ביאת המשיח, ניצולים בני ישראל ויכולין להתקיים בגלות

[וכן מה שאמר] צאן ועבד ושפחה [וידרשו במדרש] אלו כנסת ישראל. צאן ועבד ושפחה מיינט זרע ישראל, [כי על ידי דרך זה] בלייבן אידן 'געשיצט', אַז מ'וואַרט אויף ביאת המשיח. מיט דעם 'וואַרטן' אַליין, איז מען געשיצט. [אויב] אַז מ'זוכט זיך נישט עפעס אַנדערש.

קטז

בעוה"ר כמה שפרצו חומה זו בדור האחרון, ובקשו גדולות וממשלה לעצמם, ע"ז גרמו כל הצרות והרעות שעברו עלינו, מחמת גודל הקטרוג של עֲשׂוֹן

דעם וואָס מ'האָט נעבעך היינט פּוֹרֵץ געווען די חוֹמָה פון בֵּית יִשְׂרָאֵל, אַז מ'איז נישט געגאַנגען 'דעם' דרך [פון יעקב אבינו].
מ'איז נישט געגאַנגען דעם דרך בעונינו הרבים, און מ'האָט נישט גענוג מוֹחָה

²⁰ בגמרא ביצה (כה): תנא משמיה דרבי מאיר, מפני מה נתנה תורה לישראל, מפני שהן עזין. תנא דבי רבי ישמעאל, (דברים לג, ב) מימינו אֵשׁ דֶּת לָמוֹ וכו', דתיהם של אלו אש, שאלמלא נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם. (ועיין במהרש"א שם).

געווען דערקעגן, - מ'איז שוין נישט פֿכֿח געווען [שפעטער], אָבער 'קודם' איז דאָס אַזוי געווען [שעדיין היו יכולין למחות ולהפריע בעד המשחית]^{טו}.

בעונינו הרבים דאָס האָט געמאַכט דעם גרויסן קטרוג אויפֿן כלל ישראל, וכיון שניתן רשות אינו מבחין^{טז}, אַזוי איז מען אַריינגעפאַלן בעונינו הרבים אין די גרויסע צרות [שבשנות הזעם], הן [מצד] פֿון דער אמונה [אמונת שחר ועונש, ובדברי הנביאים וחכמים, שבאם דוחקין את הקץ אמר הקב"ה אני מתיר את בשרכם (כתובות קיא.)], און הן על פי טבע אויך אַזוי, [כי הציונים גרמו את הצרות בפועל]^{טז}.

ס'איז נישט דער זמן דאָ מאַריך צו זיין [דערין, לאר האַיך שהם גרמו זאת], אָבער על כל פנים אַזוי איז עס^{טז}.

^{טו} וז"ל רבינו בס"ג משפטים שקלים תשי"ג [לשון קדשו אות נ-טו]: ווילאנג אידן האָבן געהאַפֿט נאָר צום בורא כל עולמים, אַז מ'האָט געוואוסט די גאולה איז ביי קיינעם נישט אין די הענט וכו', האָט אַ איד געוואוסט, [כי] אַז מ'ברויך אַ ישועה אַז מ'ברויך אַ גאולה, ברויך מען זיך צוברעכן דאָס האַרץ, מ'ברויך בעטן דעם באשעפער, מ'ברויך טון מַצוֹת און מַעֲשִׂים טובים. ווען מ'גייט דעם וועג, העט מען שוין לאנג גיווען געהאַלפֿן געוואָרן. לאנג העט מען שוין גיווען געהאַט די ישועה.

וואָס זאָל מען טון! בענותינו הרבים האָט דער שָׁטן זיך אויף דעם פֿאַרלייגט, מ'האָט אָנגעהויבן אַריינצופֿירן [מיט] 'פֿעולות' בידי אָדָם.

אין 'אַנפֿאַנג' האָט נאָך דאָס אויסגעזען ווי אַ שטיקל 'שיתוף', אַז טאַקע מ'וואַרט די ישועה, נאָר מיט אַ 'ממוצע', אַז מ'דאַרף 'עפעס טון דערצו' פֿעולות גְשָׁמִיּוֹת. אַזוי ווי ס'האָט זיך אָנגעהויבן אָנפֿאַנגס 'די' צָרָה, 'די' עבודה זרה נעבעך' וואָס ס'איז שוין צווישן אידן, האָט זיך אָנגעהויבן [בטענה אַז] מ'ברויך צו 'טון' [גם פעולות לסייע להגאולה], אָבער אַלעס מיטן 'דַּרְךְ הַתּוֹרָה'. אָבער די "צדיקים אַמִּיתִים" האָבן געזען וואָס פֿון דעם וועט אַרויסקומען! און מ'האָט געשריגן געוואָלט!

ווען מ'העט גיווען געפֿאַלגט 'דעמאָלטס', העט מען נישט גיווען געקומען צו די אַלע צרות! בלי שום ספק. די "גאולה" העט גיווען געווען נאָך פֿריער, איידער מ'האָט מיטגעמאַכט די אַלע צרות. אָבער בעונינו הרבים מ'האָט זיך אַריינגעלאָזט אין אַ 'ממוצע', אין אַ 'שיתוף'. דערנאָך האָט זיך אויסגעלאָזט [מיט 'בלויז'] מינות און כפירה, בַּעֲנוֹתֵינוּ הַרְבִּיּים, אַז מ'איז געקומען ביז אַהִין. ווייל אפילו 'אַנפֿאַנגס' האָט מען נאָך אינזיין ביידע אינאיינעם, האָט מען נאָך אינזיין דעם באשעפער און דאָס אויך. אָבער דער 'סוף' איז, אין האַרצן פֿאַרגעסט מען גאָר די אמונה פֿון הקדוש ברוך הוא.

אוי ס'העט שוין כְּדַאי געווען מ'זאָל זיך באַרעכענען! בעונינו הרבים מ'זעט דאָך שוין [הצרות שנגרמו בעונם]. ס'זאָל נאָר חלילה נישט ווייטער גיין.

^{טז} כמבואר בגמרא בבא קמא (ס): אין פֿורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר וכו'. תאני רב יוסף, מאי דכתיב (כא יב, כב) וְאַתָּם לֹא תַצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר, כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים, ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה שנאמר וְהִכְרַתִּי מִמֶּנּוּ צִדִּיק וְיָשָׁע (יחזקאל כא, ח), בכי רב יוסף כולי האי נמי לאין דומין, א"ל אביי טיבותא הוא לגבייהו דכתיב כי מפני הָרָעָה נֶאֱסָף הַצִּדִּיק (ישעי' נו, א).

[ובקוצר דבריו מרמז רבינו בזה להשיב על מה שרכים שאלו למה בשנות הזעם נהרגו גם היראים שלא נתפסו בעצת הציונים, ואף מאותן שלחמו נגדם, היתירין בזה מבואר בדברי הגמרא אלו דכיון שניתן רשות אינו מבחין, אבל עצם יציאת הקצף היה רק בסיבת הרשעים הציונים].

ובביאור עצם המאמר שבגמרא, עיין בדברי יואל וישב (עמוד שא) וז"ל: ולכאורה אינו מובן, וכי חשיד קוב"ה ליעבד דינא בלא דינא, להמית צדיק עם רשע. אולם הכוונה בזה על צדיק שיש לו נדנוד עבירה קלה, אלא שאם אינו עידן וריחאת לא היה נענש בשביל גנם קטן כזה, אבל כיון שניתן רשות למשחית והדין מתוח רחמנא ליציל, אז נענש גם בשביל הפגם קטן שיש לו.

^{טו} הן בהציתו חמתו וקנאתו של הצורך הגרמני, ובהחרבת פעלים להגדיל האנטיסעמיזם בארצות אייראפּע, והן מה שהפריעו כמה פעולות הצלה לאחינו בני ישראל, כדי שלא יהיה להם מקום בארצות הגולה ויוכרחו לעלות לארץ ישראל.

^{טז} וז"ל רבינו בס"ג קרח תשכ"ז: לא עלינו די אַלע מיליאנען אידן וואָס זענען נִהְרָג געוואָרן [בשנות הזעם], איז נישטאָ וואָס מסופק צו זיין אַז ס'איז נאָר בַּסִּבָּתָם, איך דאַרף נישט מאַריך זיין אין דעם וכו'. 'עפעס' קאָן מען זען אין [ספר] מן המצר וואָס ער האָט געדרוקט [הגה"צ ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל].

וז"ל רבינו ביואל משה (א, קי-קיא): ואין איש שם על כל יד ידי הכתות האלה שמשכו לב העם ועברו על השבועה של דחיקת הקץ ליקח מלוכה וחירות קודם הזמן, נהרג רח"ל ששה מליונים מישראל, כי מלבד

ק"ז

סיום ישוב קושי"ד

המשך כל דברי יעקב, כי שמירת תרי"ג מצות מקושר עם התקוה לביאת המשיח, ועל ידי דרך זה מוצאים חן בעיני עַשׂוֹ, וכמו שמסיים וְאַשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֶדְנִי לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֶיךָ

איבערדעם דאָס קאָן זיין, דאָס האָט יעקב אבינו געזאָגט וּתְרִי"ג מִצְוֹת שִׁמְרָתִי, און וְיִהְיֶה לִּי שׁוּר וְחִמּוּר.

שזוהו עונש המר המבואר על זה בגמרא, אני מתיר את בשרכם (כתובות ק"א), ובשבועה נפרעין ממנו ומכל העולם כולו (שבועות ל"ט), ואין פורעניות בא לעולם אלא בשביל הרשעים ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים (בבא קמא ס.). אבל הם עשו גם פעולות נוראות לדבר, כי מלבד שעוד בתחלת התייסדותם במשך שנים רבות הרבו במלשינות נוראות על ישראל אצל האומות ודברו עליהם בפני השרים קשות שמסוכנים מאד להאומות וצריכים לגרשם מן הארצות, בחושבם שעל ידי זה יהיה קל להם יותר לבצע זממם לבוא לארץ ישראל ולארגן שם ממשלה וכו', וחזק מזה יש ביוררים אמיתיים על כמה פעולות אכזריות שעשו בזה, שדין גרמא בנוקין של כל האסון הנורא. וממדינת אונגארן נתברר קצת מן הפעולות גם במשפט [קאסטנער] שהתנהל בארץ ישראל בזה. וככה היו כמה מעשים ברורים בכל משך הזמן, בחושבם שעל ידי זה יגיעו יותר למטרת חפצם להשיג ממשלה וכו', ולא כתבתי אלא להעיר שהוא דבר ברור שאך אותו הרעיון הטמא של הקמת המדינה לפני הזמן גרם לנו כל התלאות והצרות שעברו על ראשוננו, מלבד רבבות בני ישראל שנהרגו על ידי מלחמותיהם שלא כדת וכו'. גם במה שמתפארים שאין מקום פליטה לישראל בשום מדינה אלא אצלם, כל מי שיש לו מח בקדקדו יוכל לראות שבסיבתם נסגרו שערי המדינות בפני ישראל, כי המה מתאמצים בכל כוחם שלא להניח את ישראל לבוא לשום מקום כי אם אצלם, וכל מי שעושה איוו פעולה קטנה שיהיה אפשרות לישראל לבוא גם למדינה אחרת וכו', הם מתנפלים עליו כחיתו יער בכל מיני חירופין וגידופין, שהוא שונא ישראל ושונא הארץ. והמה בעונותינו הרבים קצינים שרים בכל המדינות והולכין שלובי יד עם שרי עם ועם ואוכלין ושותין עמהם ופועלים אצלם שלא ליתן מקום פליטה לישראל בשום מדינה אלא יוכרחו לעלות בחומה לארץ ישראל כנגד השבועה שדרשו חכמינו ז"ל (כתובות ק"א). וכו'.

ומבואר ברמב"ן הקדוש פרשת וישלח וכו' שהיה הבטחתו של יעקב אבינו ע"ה בקרא דוְיִהְיֶה הַמַּחְנֶה הַנֶּשֶׁאֶר לְפָלִיטָה, שבכל זמן שיהיה עת צרה ליעקב באיזה מדינות, יהיו מדינות אחרות להציל הפליטים. וכל הרוואה בספרי כותבי הדורות רואה שכן היה מעולם, וברור שגם אלינו היתה מגיע הברכה הזאת, אלא שהרשעים הללו עמדו לקלקלה בכל העולם, ולא רצו רק 'מדינה' ולא 'הצלה', וקשה להנצל מבעל בחירה וכו'. ולכן אלה הרשעים בבחירתם הרעה של אבות וכפירה רח"ל, גרמו לכלל ישראל כל הצרות והתלאות שלא יהיה להם מנוחה בשום מדינה, וגם גרמו לסגור כל דלתות המדינות, וגם יש להאומות טענה שאין הכרח ליתן מקום פליטה לישראל כי כבר נתנו להם מדינה שיכולים לילך לשם, והציונים שהם בעיני העמים כראשי ישראל עוד מקפידים שלא לילך למדינה אחרת אלא לארץ ישראל.

וזה ברור בלי ספק שלולא אותה המדינה היה מתקיים גם אצלנו הבטחתו של יעקב אבינו ע"ה שיהיה לישראל מקום פליטה במנוחה, ואך הן המה היו בעוכרינו, ושוב מתפארים שאך המה המצילים וכו'. וגם בארץ ישראל בעשוי שם עוד ממשלת האנגלנדער, הסיבה מה שסגרו האנגלים שערי הארץ שלא יבואו שמה הרבה מישראל היה בסיבת הציונים, לפי שראו שהמה רוצים ליקח הממשלה לעצמם. וכל מי שזוכר השתלשלות הענינים יודע ברור שלולא הציונים ברעיונם הטמא ליקח ממשלה, היו שערי הארץ פתוחים והיו נצולים לשמה מספר גדול מישראל עד אין שיעור וערך, ואך הן המה היו בעוכרינו. גם כשהיתה עוד בארץ ישראל מלכות ישמעאל [טערקין], היתה הסיבה שסגרו שערי הארץ שלא לבוא שמה אנשים מישראל, מחמת יראת הציונים.

ולא עוד אלא שהציונים בעצמם, אשר שלטו על סכום "הרשיונות" שנתנה ממשלת אנגליה מידי שנה בשנה לעלות לארץ ישראל, הם עצמם לא רצו ליתן רשיון אלא למי שהולך בדרכיהם ומחזיק בשיטתם, שיטת הציונות המינות והכפירה רח"ל, וכל מי שרצה ליסע לארץ ישראל היה צריך להחניף להם ולדרכיהם וכו', שנתפסו למינות על ידי זה רובי רבבות נפשות טהורות מישראל, רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה, שתפסו למינות רח"ל על ידי לבוש שוא של חיבוב ארץ ישראל, ולזה היו נמנעים הרבה יראים לבוא לארץ ישראל. והיאר את דבר ה' מפחד מדרך שיש בו סכנת המינות יותר מכל סכנה שבעולם, וקצרה היריעה מהכיל לפרט אף אפשר קצרה מהצרות והתלאות שבאו לישראל בסיבתם וכו', והמתבונן ברעיון הציוני בפרטי מעשיהם ותחבולותיהם מתחלה ועד סוף לא יסתפק שכל הצרות והתלאות שהגיעו לישראל היה אך בסיבתם וכו'.

ונהירנא עוד בימי חורפי שמעתי מגדול אחד משל נאה על הציונים וכו', והנמשל מובן, שהציונים גורמים בעונותיהם ובמעשיהם את כל הצרות והתלאות ושוב נעשו למצילים, ואותן שאינם נותנים לב לידע האמת חושבם למצילים. והעיקר שהס"מ מסמא עיני העולם בזה, כי על ידי זה נתפסו למינות וכפירה רח"ל, ואפשר לברר בכל פרטי מעשיהם שאינם אלא חורבנות, אבל צריך לזה קונטרס מיוחד וכו', והרצאה לדעת האמת וירוהו ה' דרך האמת. [נויעין עוד בעל הגאולה ועה"ת (סימן מז)].

דאָס איז הא באה תליא, אַז ס'איז ותר"ג מצות שמרתי איז ממילא ויהי לי שור ותמור.

און דורכדעם איז וואָשלהך להגיד לאדני למצא חן בעיניך.

ק"ח
סיום התורה

יעקב אבינו האט געהאָרעוועט פאַר אידנ'ס וועגן [להורות להם דרך ההכנעה בגלות].
[און] ווען מ'העט גיווען געגאַנגען אין דעם דרך, בְּדֶרֶךְ 'יִשְׂרָאֵל סָבָא', העט מען
אודאי געווען 'געשיצט'.

העט מען 'אנדערש אויסגעזען'.

העט מען נישט גיווען צוגעקומען צו די אַלע צרות וואָס מ'איז צוגעקומען.
מ'העט מיר 'שוין לאַנג' גיווען זוכה געווען צו די גאולה 'שלימה'.

קיט
ברכת הקודש

השם יתברך ירחם על עמו ישראל ועל ארצו.

מ'זאל מיר געהאלפן ווערן במהרה.

ס'זאל זיין לערנענדיג.

במהרה זאל מיר ניצול ווערן, בכלל ובפרט, ברוחניות ובגשמיות.

דער אייבירשטער זאל אפהיטן:

ער זאל אונז אפהיטן פון אלעם שלעכטן 'ביז דערווייל'.

און בקרב - במהרה דידן - זאל מיר זוכה זיין צו זען 'ביאת המשיח', ווי יעקב אבינו האט געזאגט ויהי לי שור וחמור.

מ'זאל זוכה זיין דערלעבן די ישועה שלימה.

וְתִחְיֶינָה עֵינֵינוּ, מִזְּאֵל מִיר זֹכָה זֵיין צו זַען מִיט אונזערע אויגן נאָך, [דעם]
התרוממות קרן התורה וישראל, די ישועה שלימה, און התגלות כבוד שמים עלינו,
במהרה בימינו אמן.

